

Foreldre i sårbare situasjoner - betydningen av ansattes anerkjennelse i møte med familier på et familiesenter

- *Hvilke opplevelser og erfaringer har foreldre med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter?*

Masteroppgave i spesialpedagogikk med vekt på tidlig barndom

MSMOP5900 – Masteroppgave

Trondheim, våren 2019

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Sammendrag

Bakgrunn: For barn som er utsatt for risiko og for å sikre tidlig intervensjon, blir barn og deres foreldre henvist til familiesenter for utredning av foreldrenes omsorgskapasitet, der endringsarbeid inngår.

Hensikt: Formålet med studien er å få innsikt i foreldres opplevelser og erfaringer med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter, for å bidra til refleksjoner omkring eksisterende praksis og nyttig kunnskap for profesjonelle som arbeider med foreldre i sårbare situasjoner.

Metode: Kvalitativ metode er anvendt, forankret i fenomenologien og hermeneutikken. Materialet består av 3 foreldres beskrivelser av sine opplevelser og erfaringer, som ble gjenkalt under et semistrukturert dybdeintervju. Under intervjuet ble det også anvendt tankekart og vignetts.

Resultat: Funnene belyser hvilken betydning relasjonene til en ansatt på et familiesenter kan ha for foreldre som er brukere av et familiesenter som hjelpetiltak.

Konklusjon: Betydningen av opplevd anerkjennelse, eller fravær av anerkjennelse, i relasjonen mellom ansatte og foreldre på et familiesenter ble særlig fremtredende med mine funn.

Nøkkelord: Anerkjennelse, familiesenter, foreldres opplevelser og erfaringer.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	5
1.1	Formål	6
1.2	Problemstilling	6
1.3	Studiens relevans for spesialpedagogisk yrkesutøvelse	6
1.4	Familiesenter	7
2	Tidligere forskning	7
2.1	Hjelpetiltak i barnevernet	8
2.2	Interaksjon mellom foreldre og profesjonelle.....	8
2.3	Betydningen av anerkjennelse og tillitt.....	9
2.4	Opplevelsen av å bli dømt.....	11
2.5	Anerkjennelse og krenkelse I sosialfaglig arbeid	12
3	Teoretisk rammeverk.....	14
3.1	Anerkjennelse	14
3.2	Krenkelse.....	15
3.3	Tre former for anerkjennelse	16
3.3.1	Den private sfære.....	17
3.3.2	Den rettslige sfæren.....	18
3.3.3	Den solidariske sfæren	19
3.4	Stigma	19
3.5	Oppsummering	21
4	Metodologi	22
4.1	Kvalitativ metode	22
4.2	Hermeneutisk - Fenomenologisk tilnærming	22
4.3	Metode	24
4.3.1	Kvalitativ forskningssituasjon	24
4.3.2	Semistrukturert dybdeintervju	24
4.3.3	Tankekart	25
4.3.4	Vignetts	26
4.4	Forskningsetiske overveielser med grupper i sårbare situasjoner	26
4.4.1	Konfidensialitet, informert samtykke	26
4.4.2	Konsekvenser	27
4.4.3	Relasjonen mellom forsker og forskningsdeltaker	29

4.5	Utvalg	30
4.6	Rekruttering	30
4.7	Forberedelse av intervjuet	31
4.8	Gjennomføring av intervjuet	31
4.8.1	Intervjusted- hjemme hos forskeren	31
4.8.2	Bruk av tankekart og vignetts	32
4.9	Validitet og reliabilitet	32
4.10	Analyse	34
4.10.1	Transkribering	34
4.10.2	Kategorisering	34
5	Presentasjon av funn	35
5.1	Opplevelsen av å være dømt på forhånd	35
5.2	Å føle seg overvåket og vurdert	37
5.3	Betydningen av relasjonen til ansatte	39
6	Diskusjon av funn	42
6.1	Opplevelsen av å være dømt på forhånd	42
6.1.1	Å forsvare seg selv mot krenkelse	44
6.1.2	Vi ønsker det beste for ditt barn	45
6.1.3	Oppsummering	47
6.2	Å føle seg overvåket og vurdert	47
6.2.1	Å holde igjen	47
6.2.2	Overvåkning, med oppdrag fra barnevernet	48
6.2.3	Oppsummering	49
6.3	Betydningen av relasjonen til ansatte	50
6.3.1	Ansatte som bryr seg på ekte	50
6.3.2	Fravær av anerkjennelse	52
6.3.3	Kjærlighetsanerkjennelse i en profesjonell sammenheng	53
6.3.4	Anerkjennelsens betydning, til barnets beste	58
6.3.5	Oppsummering	59
6.4	Oppsummering	60
7	Konklusjon	60
7.1	Implikasjoner for videre forskning	61
8	Referanser	63

Vedlegg A – Informasjonsskriv til foreldre	69
Vedlegg B – Intervjuguide	71
Vedlegg C – Tankekart	73
Vedlegg D – Vignetts	74
Vedlegg E – NSD Godkjenning.....	76
Vedlegg F – Samtykkeerklæring	78
Vedlegg G – Svarbrev	79

1 Innledning

De siste årene har det vært et søkelys på betydningen av tidlig innsats og forebygging i barns liv. Dette fokuset har bakgrunn i den kunnskapen en har i dag om hvordan skadelige omsorgssituasjoner kan påvirke barnets utvikling negativt allerede fra fødselen av. Sjøvold og Furuholmen (2015, s.20) skriver at risikoutsatte sped- og småbarn, allerede fra fødselen av, har dårligere helse enn andre. De statlige anbefalingene fra Bufdir (2018) om å utvikle tilbudet til utsatte sped- og småbarn baserer seg blant annet på slik kunnskap. Tiltaksplanen «En god barndom varer livet ut» (2014-2017)» er en tverrdepartemental plan, blant annet med formål om å bidra til å styrke foreldreskap til barns beste. I statsrådets tiltaksplan står det at «Godt foreldreskap gir trygge barn og derfor er hjelp og støtte til foreldrene viktig» (BLD, 2014, s.9). Betydningen av tidlig tiltak, er dermed en begrunnelse for at det eksisterer hjelpetiltak som familiesenter. Hovedformålet med familiesenter som hjelpetiltak, er å bedre barns omsorgsmiljø og motvirke en skadelig utvikling, uten å måtte skille dem fra sine omsorgspersoner, gjennom å styrke foreldrekompetansen. Tiltaksplanen skal bidra til å oppfylle FNs barnekonvensjon, etter artikkel 18 som skriver at «alle barn har rett til å bli oppdratt av foreldra sine om det er mogleg».

Brukere av et familiesenter har fått vedtak gjennom barneverntjenesten og er plassert etter barnevernloven §4-4,2. ledd. I februar 2016 ble det vedtatt endringer i barnevernloven § 4-4,2, som medførte utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak. Lovendringen innebærer at omsorgsendrende tiltak skal kunne pålegges dersom det blir vurdert som nødvendig for å sikre barnet tilstrekkelig omsorg. Formålet med lovendringen er å sørge for å bedre situasjonen til barnet og forebygge mot mer inngripende tiltak som omsorgsovertakelse. For å verne om barn i risiko, slik det framheves i de overnevnte føringene, er det et mål om å utføre tidlig støtte og veiledning av foreldrene, slik at de blir i best mulig stand til å ivareta sitt eget barn. Dette stiller igjen krav til de profesjonelle som skal samarbeide med disse foreldrene. Jeg har i denne sammenheng undersøkt det relasjonelle aspektet, mellom ansatte og foreldre på et familiesenter, sett ifra et foreldreperspektiv.

1.1 Formål

Gjennom innsikt i foreldres erfaringer og opplevelser med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter, ligger studiens formål, nemlig hvilken kunnskap dette kan bidra med for profesjonelle som møter foreldre som er brukere av et slikt hjelpetiltak. Med studien ønsket jeg å undersøke hva som eventuelt kan hemme eller fremme relasjonen mellom foreldre og ansatte på et familiesenter, da særlig med tanke på at det kan foreligge tvangsvedtak.

1.2 Problemstilling

Hvilke opplevelser og erfaringer har foreldre med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter?

1.3 Studiens relevans for spesialpedagogisk yrkesutøvelse

Tangen (2016, s.18) skriver at spesialpedagogikk i praksis innebærer både direkte og indirekte arbeid med barn, unge, voksne, med foreldre, organisasjoner og systemer. Følgende har spesialpedagogikken noen overordnede mål. Disse omfavner å fremme gode lærings-, utviklings- og livsvilkår for barn, unge og voksne som av ulike grunner møter- eller er i risiko for å møte funksjonshemmende vansker og barrierer i sin utvikling, læring og livsutfoldelse. For å kontekstualisere dette blir det formulert to sentrale oppgaver; Den ene er å forebygge at vansker og barrierer oppstår eller får utvikle seg, den andre er å avhjelpe og redusere vansker og barrierer som finnes (Tangen, 2016, s.17). Kort fortalt handler forebygging om å komme en uheldig utvikling i forkjøpet (Befring, 2014, s.22). Forebyggende tiltak settes inn for å skape gode og trygge forhold tidlig i livsløpet, som for eksempel støttetiltak i familier der hjemmeforholdene vurderes som kritiske for barnet. Forebygging som spesialpedagogisk arbeidsområde kan karakteriseres som tidlig innsats for å gi best mulige utviklingsvilkår. På denne måten, er spesialpedagogisk yrkesutøvelse både relevant og representativt i arbeid innen hjelpetiltak som et familiesenter, da særlig med tanke på at en arbeider med små barn og dets foreldre.

1.4 Familiesenter

Et familiesenter er et statlig hjelpetiltak for foreldre og barn. Målgruppen for sentrene er familier med sped- og småbarn, der det eksisterer bekymring for barns omsorgssituasjon. Ansatte på et familiesenter er blant annet psykologer, barnevernspedagoger, sosionomer, førskolelærere, spesialpedagoger, vernepleiere og familieterapeuter.

Selve kjernevirksomheten er arbeid med å styrke foreldrekompentansen gjennom endringsarbeid, over en periode på ca.12-13 uker (Prp L37 (2016-2017), s.122). Formålet er å gi barnet bedre utviklingsmuligheter, gjennom arbeid med å styrke foreldreferdighetene (Bufdir, 2016).

Sentrene er ment for spedbarn og barn i førskolealder som har foreldre med behov for mye hjelp til å håndtere omsorgsoppgaven, der det er blitt vurdert behov for døgntilbud. Foreldrenes funksjonsnivå, samspill mellom foreldrene og barna og tilknytning blir vurdert. Slik utredning gjøres blant annet ved bruk av samspillsopptak med video (Sjøvold & Furuholmen, 2015, s. 155, s.178). Sentrene skal kartlegge foreldrenes omsorgsevne og endringspotensiale, samt foreta vurderinger om barnet kan få tilfredsstillende hjelp gjennom tiltaket eller om det er behov for omsorgsovertakelse. Det arbeides mye med ruseksponerte barn og samspills- og tilknytningsproblematikk (Prp.73L (2016-2017) s.123). Tilknytning dreier seg om kvaliteten på det emosjonelle båndet mellom personer som er betydningsfulle for hverandre. Med kvalitet, menes den grad av trygghet eller utrygghet som finnes i slike nære, følelsesmessige relasjoner (Kvello, 2016, s.85).

2 Tidligere forskning

I denne delen presenterer jeg tidligere forskning som primært har fokus på foreldres erfaring med barnevernet. Begrunnelsen er at det er gjort et lite omfang av studier med fokus på foreldre på familiesenter. Likevel ser jeg sammenheng mellom barnevernet og familiesenter, i tilknytning til tema som omhandler foreldres perspektiv i møte med barnevernet. Jeg finner mange av de samme problemstillingene og aspektene ved dette tema som relevant for min oppgave, særlig i henhold til tema som belyser foreldre i sårbare situasjoner sitt perspektiv. Videre kan det være relevant ettersom alle foreldre som oppholder seg på et familiesenter allerede har erfaringer med barnevernet, da det er barnevernet som fatter vedtak om plassering til familiesenter. Samtidig er

det foretatt flere studier av foreldres medvirkning og perspektiver i relasjon til barnevernet, enn hva det er gjort med familiesenter.

2.1 Hjelpetiltak i barnevernet

Christiansen (2015) har studert virkningen av hjelpetiltak i barnevernet. Studien er basert på en litteraturgjennomgang av tidligere forskning. Funnene peker på at vedtak om råd og veiledning er barnevernets mest brukte hjelpetiltak. Christiansen sin studie er av interesse ettersom den belyser et vidt spekter av virksomheter innen hjelpetiltak, men at det derimot ikke foreligger noe forskning om disse tiltakskategoriene eksplisitt (Christiansen, 2015, s.90). Utforsking av familiesenter som hjelpetiltak inngår ikke i studien, hvilket jeg anser som interessant, da det er en nok så omfattende studie som skal avdekke barnevernets hjelpetiltak i Norge.

Christiansen og Moldestad (2008) utførte en studie av hjemmebasert tiltak i barnevernet, med et familiesenter som case. Dette innebar at familiene ikke bodde på familiesenteret, men brukte det poliklinisk. Med studien fant de at foreldrene var tilfreds med tiltaket og at det var særlig relasjonen til ansatte som var betydningsfull. Foreldrene i studien hadde blant annet uttalt at det å få god informasjon underveis, og det å kunne være åpen overfor ansatte og ikke «tilsløre» problemene var betydningsfullt for dem. Følgelig viste funnene at det at foreldrene opplevde at deres kompetanse og bidrag ble ivarettatt og ansett som en ressurs, var av viktig betydning for effekten av behandlingen (Christiansen & Moldestad, 2008, s. 136).

2.2 Interaksjon mellom foreldre og profesjonelle

Midjo (2010) har i sitt doktorgradsprosjekt studert samhandlingen mellom foreldre og barnevernsarbeidere, som reflekterer både de ansattes og foreldrenes perspektiver. Med studien fant hun at interaksjonen mellom foreldre og ansatte var preget av kontroll som prosess og resultat, fra den ansattes side. Foreldre hadde vanskelig for å få anerkjennelse som kunnskapsbærende aktører i møte med barnevernsansatte. Hun diskuterer hvordan fraværende tiltro og anerkjennelse av foreldrekompetanse, kan være utløsende for foreldres manglende anerkjennelse av barnevernets kompetanse. Motsetningen mellom den profesjonelles kompetanse og foreldrenes kompetanse, skriver Midjo skaper «barrierer for en endring i mulighetsrommet for foreldres innflytelse» (Midjo, 2010, s.302).

I artikkelen til Turney (2012) er det foretatt en studie som belyser de utfordringene som foreligger i arbeid med ufrivillige brukere av barnevernet. Artikkelen fokuserer på en relasjonsbasert tilnærming i arbeidet med klienter. Turney (2012) konkluderer at de bærende egenskapene som må ligge til grunn for et vellykket samarbeid er anerkjennelse, respekt og gjensidighet. Videre skriver Turney (2012) at en relasjonsbasert praksis, forankret i anerkjennelsesteori, vil gi klienten en opplevelse av å bli verdsatt som et individ (Turney, 2012, s.8).

2.3 Betydningen av anerkjennelse og tillitt

I en studie av Thrana og Fauske (2013) undersøker de betydningen av å innlemme det emosjonelle perspektivet i barnevernets møte med foreldre. Thrana et. al drøfter hvilken innflytelse foreldrenes emosjoner kan ha for samarbeidet med barnevernstjenesten ved å se nærmere på betydningen av anerkjennelse og tillit i relasjonen. Studien peker på hvordan familiers emosjonelle liv som regel blir neglisjert eller så vidt blir ansett som relevant, i det øyeblikket sakkyndige i barnevernet fatter vedtak om hjelpetiltak som kan få betydelige konsekvenser for barnet og familien. Med studien fant de at der foreldrene hadde positive erfaringer, var det en sammenheng med det å ha blitt møtt med respekt og anerkjennelse fra saksbehandler. Det viste seg også å være en sammenheng med fravær av anerkjennelse og de med negative emosjoner i tilknytning til barnevernsansatte (Thrana & Fauske, 2013, s.9). Thrana og Fauske fant at relasjonen mellom foreldre og den profesjonelle i barnevernet er en essensiell forutsetning for å skape en trygg og tillitsfull atmosfære. De hevder at emosjoner at vil ligge som en barriere mellom familiens behov for hjelp og barnevernets muligheter for å utøve hjelp. Undersøkelsen viser at det å ta hensyn til foreldrenes følelser og anerkjenne dem, er av bærende betydning for et godt samarbeid og for å kunne hjelpe foreldrene og deres barn. Videre diskuterer de at selv om de fleste tiltakene i barnevernet er hjelpetiltak, oppleves det fremdeles belastende og stigmatisere for mange foreldre å motta hjelp fra tjenesten. Av den grunn, poengteres det at hvordan møtet med barnevernet oppleves av familien er helt avgjørende for hvordan samarbeidet utvikler seg. En far fra studien, fortalte at: «They saw only pieces of me and not all of me. I did not get help so as to cope with the task of caring for the children» (Thrana & Fauske, 2013, s.11).

Som vist tidligere, arbeider et familiesenter blant annet med samspill – og tilknytningsproblematikk mellom foreldre og barn, der det foretas både utredning og veiledning av foreldres omsorgskapasitet. Klette (2007) har foretatt en studie som undersøker sammenhenger mellom trøst og trygghet over to generasjoner. Klette fant at erfart trøst og trygghet i barndommen, hadde betydning for den trøst og trygghet en selv var i stand til å gi sitt eget barn og for barnets tilknytningstrygghet (Klette, 2007, s.144). Hun diskuterer hvorvidt og eventuelt hvordan, trøstende atferd kan læres i voksen alder. Klette refererer til tilknytningsforskning som viser at svangerskap, fødsel og opplevelsen av å få omsorg for et lite barn, vil utløse behov for forandring og mulighet til ny læring og utvikling hos foreldre. Hun poengterer at det imidlertid er en avgjørende forutsetning at foreldre får god støtte, hjelp med å bearbeide vanskelige barndomsopplevelser, samt veiledning med tett oppfølging, dersom deres omsorgsevner skal kunne bedres. Klette konkluderer med at gjennom etablering av støttende miljø, refleksjonsarbeid og bevisstgjøring med betydningen av tidlig samspill, kan foreldrenes omsorgskapasitet bedres betraktelig (Klette, 2007, s.145). Studien til Klette reflekterer hvilken viktig betydning ansatte som jobber med disse foreldrene, kan ha.

Haugen (m. fl, 2012) har gjennomført en større brukerundersøkelse som tar for seg foreldre og barns erfaringer i møte med barneverntjenesten. Funnene viser til hvordan et godt samarbeid mellom bruker og saksbehandler, forutsetter en god mellommenneskelig relasjon. Videre var dette avhengig av hvorvidt brukerne opplevde anerkjennelse og respekt. Studien diskuterer blant annet omkring hvordan foreldre opplever tilsyn i hjemmet som krenkende og unaturlig, med en opplevelse av at barnevernet kun er ute etter å finne feil. Dette var særlig på grunn av dårlig informasjon om hensikten og hva som faktisk ble observert, samt tilbakemelding. Resultatene viste at foreldre ønsket tydeligere tilbakemelding og at saksbehandler var åpen, enn å så tvil og mistanker (Haugen m. fl, 2012, s.29, s.69). På denne måten kunne tilsyn snarere benyttes som grunnlag for veiledning. Kvello (2015, s.35) skriver at barnevernet har lang tradisjon for å observere personer. Han poengterer også viktigheten med å gi tilbakemelding om hva man som maktutøvende person konkluderer med ut fra observasjonene. I rapporten viser resultatene til at det foreldre opplevde som betydningsfullt, var å bli hørt, møtt med respekt og tillitt. I de tilfellene der foreldrene hadde negative erfaringer, var som regel i sammenheng med mangel på respekt og å oppleve seg forhåndsdomt (Haugen m. fl, 2012, s.12). Uggerhøj (2011) fant at foreldre som ikke får tilstrekkelig informasjon eller forståelse for formålet med å bli undersøkt,

kan bidra til sterk motstand. Foreldre beskriver at de opplever å bli overvåket og at myndighetene er i gang med vurdering om de er gode nok. Omvendt kan god nok informasjon ifra ansatte, bidra til å hindre motstand og nervøsitet og legge til rette for et bedre samarbeid (Uggerhøj, 2011, s.44).

2.4 Opplevelsen av å bli dømt

Smithson og Gibson (2015) har undersøkt foreldres erfaringer med å være involvert med barnevernet. Funnene viser at foreldrenes erfaringer relaterte til en opplevelse av å bli behandlet som «less than human» (Smithson & Gibson (2015, s.565). Halvparten av foreldrene i studien uttalte at de følte seg dømt på forhånd av sin saksbehandler. En forelder uttalte det slik: «The social worker never met me in real life. She only knew me from what she'd read on a bit of paper...So she'd draw up this big bad image of me already before she's met me and it's wrong». En annen fortalte blant annet: «...making you feel like you are not worth anything» (Smithson & Gibson, 2015, s.568). Midjo (2010) fant at mange foreldre hadde samme forestillinger om det å måtte etablere kontakt med barnevernet. Hun skriver at selv om barnevernet framtrer som en aktuell hjelpeinstans, eksisterer det allikevel tvetydige antakelser blant foreldre angående barnevernet som institusjon (Midjo, 2010, s.137). Den potensielt stigmatiserende effekten av kontakt med barnevernet, utgjør en trussel eller frykt fra foreldrenes side om det å skulle etablere kontakt med en slik institusjon. Midjo poengterer at «foreldre som står på terskelen til å bli del av foreldregruppen i barnevernet kan ha behov for å verne seg mot kulturelle diskurser som stigmatiserer de som har kontakt med barnevernet» (Midjo, 2010, s.138). En forelder som var i kontakt med barnevernet fortalte at: «altså det er den verste opplevelsen en mor kan få det...eller foreldre kan få...at de tviler på om du faktisk er god nok til å ta vare på ungen din» (Midjo, 2010, s.136). Følgende hevder Slettebø (2009) i en rapport, som omhandler oppfølging av foreldre involvert med barnevernet, at kontakt med barnevernet kan anses som stigmatiserende ettersom det bryter med en av samfunnets kanskje mest sentrale roller, nemlig evnen til å kunne ta vare på sitt eget barn. Slettebø påpeker at «stigmatisering og marginalisering av foreldrene kan bidra til at det utvikles negative holdninger til dem, både i offentligheten og blant de ansatte i hjelpeapparatet» (Slettebø, 2009, s.15).

2.5 Anerkjennelse og krenkelse I sosialfaglig arbeid

Jeg vil i det følgende vise til forskning som har anvendt Axel Honneth sin anerkjennelsesteori for å belyse anerkjennelsens betydning innen sosialfaglig arbeid, da innenfor barnevernsarbeid.

Videre har dette lagt føringer for mitt valg av teoretisk rammeverk.

Høilund og Juul (2015) har gjort en rekke kvalitative intervju med miljøarbeidere og diskuterer hvordan anerkjennelse er et sentralt tema innen sosialt arbeid. Med en forankring i Honneths anerkjennelsesteori, belyser Høilund og Juul (2015) hvordan de ulike anerkjennelsesformene kan vise seg eller være fraværende, i miljøarbeideres praksis. De argumenterer for at anerkjennelse burde være et normativt ideal for alt sosialt arbeid med mennesker. De viser til et eksempel med en mor som var redd for at kommunen skulle komme og ta fra henne datteren. Grunnet trusler fra kommunen agerte moren, ut ifra frykt, med å fjerne datteren fra skolen. Her kunne kommunikasjonen mellom saksbehandler og mor vært gjort på en bedre måte og muligens unngått det drastiske valget fra moren sin side. Høilund og Juul relaterer eksempelet til den rettslige sfære og beskriver hvordan moren ikke opplevde å bli anerkjent av systemet som en rettsperson eller som en del av et rettslig fellesskap. Dersom en person føler seg ekskludert fra det rettslige fellesskapet, kan det få alvorlige konsekvenser. Saksbehandlerens tvil på morens foreldrekompetanse var motivert av omsorg for barnet, men moren opplevde det som krenkelse av hennes selvforståelse som en god mor. Videre kan slike erfaringer ødelegge for relasjonen mellom borgeren og systemet (Høilund og Juul, 2015, s.44).

Pettersen og Simonsen (2010) skriver om anerkjennelse og profesjon der de med grunnlag i Honneths anerkjennelsesteori diskuterer ulike utfordringer man kan møte som profesjonsutøver i sin yrkeshverdag. De drøfter hva Honneths tre sfærer kan innebærer for profesjonsetikken. De presenterer et eksempel der to foreldre, som er tidligere rusmisbrukere, mistet omsorgen for barna sine. De to foreldrene opplevde at systemet så ned på dem og dømte dem på grunn av sin fortid som narkomane. Barnevernets underkjennelse av å tilbakeføre omsorg for barna til foreldrene hvilte på et argument om at statistikk viser at tidligere rusmisbrukere har en tendens til å falle tilbake til rusbruk. Foreldrene i saken beskrev det som vanskelig å overbevise barnevernet om at de kanskje var et unntak fra statistikken (Pettersen & Simonsen, 2010, s.29). Foreldreparet opplevde å bli stigmatisert i form av negativ verdsetting. Pettersen og Simonsen tolker foreldrenes erfaring med hjelpeapparatet i lys av det Honneth beskriver som å bli krenket

innenfor den solidariske sfæren. Dersom den profesjonelle skal kunne anerkjenne et menneske i den solidariske sfæren, krever det at en evner å skille mellom det særegne og det generelle (Pettersen & Simonsen, 2010, s.30).

Studiene til både Høilund og Juul og Pettersen og Simonsen viser hvordan Honneths anerkjennelsesteori anvendes for å belyse hvordan anerkjennelse, samt fravær av anerkjennelse i form av krenkelse, har betydning for de menneskene en arbeider med innen det sosialfaglige feltet.

Oversikten som tidligere forskning viser, indikerer at foreldres positive eller negative erfaringer med barnevernet avhenger av hvordan de blir møtt av de profesjonelle. Foreldrenes opplevelser med barnevernet kan gjenspeiles i den profesjonelles holdninger og tilnæringsmetoder til foreldre i sårbare situasjoner. Det kan også se ut til at systemet setter visse rammer for relasjonsrettet arbeid mellom foreldre og ansatte, jamfør Midjo (2010) sine funn. Egenskaper hos ansatte i form av utøvelse av, eller fravær av anerkjennelse og respekt, samt en relasjonsbasert tilnærming viser seg å gå igjen som et betydningsfullt moment i mulighetene for et vellykket samarbeid med foreldre. Følgelig har dette lagt noen føringer for mitt valg av teori, da jeg vil anvende Honneths perspektiver på anerkjennelse for å undersøke hvilke relasjonelle kvaliteter som må være til stede mellom foreldre og den ansatte. Det forskningslitteraturen også viser, er hvordan det å være involvert med barnevernet kan oppleves som svært stigmatiserende for foreldre. Dette aspektet, som omhandler stigma, er noe jeg ønsker å anvende som del av mitt teoretiske rammeverk. Ved hjelp av Goffmans operasjonalisering av begrepet stigma, vil jeg belyse hvordan det kan påvirke relasjonen mellom foreldre og profesjonelle. Jeg ønsker å undersøke hvordan foreldrenes beskrivelser av sine opplevelser med å bo på et familiesenter kan reflektere tilstedeværelse eller fravær av ulike anerkjennelsesformer og på hvilken måte dette enten kan fremme eller hemme relasjonen til ansatte.

3 Teoretisk rammeverk

Med bakgrunn i at vi vet forholdsvis lite om foreldrenes hverdagslige erfaringer med å bo på et familiesenter, vil jeg nedenfor presentere mitt teoretiske rammeverk, inspirert av Axel Honneth og Erving Goffman. Jeg vil anvende Honneths teori om anerkjennelse og krenkelse og Goffman sin teori om stigma, samt hans tematisering av vår selvrepresentasjon i relasjoner. Disse teoretiske perspektiver anvender jeg i min diskusjon omkring hvilke relasjonelle kvaliteter som må være til stede mellom foreldre og den profesjonelle. Perspektiver på anerkjennelse, krenkelse og stigma kan bidra til å belyse hva som kan fremme eller hemme relasjonen mellom foreldre og de profesjonelle.

3.1 Anerkjennelse

Axel Honneth (2008) anser anerkjennelse som en forutsetning for å utvikle, samt opprettholde en identitet. Dypest sett handler anerkjennelse om å bli sett som det mennesket man er, og om å se andre mennesker slik de er. Det handler om å bekrefte den andre (Honneth, 2008, s.233). Det er med andre ord en gjensidig interaksjon, som mennesker inngår i og der de påvirker hverandre. Honneth fastslår at mennesket er avhengig av å erfare anerkjennelse for å kunne være menneske (Honneth, 2008, s.145). Med Honneths perspektiv, forstår jeg det som at foreldres erfaring med anerkjennelse på et familiesenter er en elementær forutsetning for dannelse av et positivt selvbilde og selvrealisering. Anerkjennelse, slik jeg forstår og anvender Honneth, innebærer foreldrenes hverdagslige erfaringer med ansattes tilnærming og holdninger, som har som mål å bekrefte foreldre i sårbare situasjoner. Et viktig poeng som Honneth framhever, er at anerkjennelse først og fremst er et eget fenomen med en egen selvstendige hensikt og intensjon og ikke et biprodukt av handlinger med andre hensikter (Honneth, 2008, s.233). I lys av min problemstilling forstår jeg det som at en ansatt på et familiesenter kun kan anerkjenne foreldre ut ifra egenskaper som allerede foreligger og som blir sett på som verdifullt.

Som mennesker er vi avhengig av å erfare anerkjennelse fra andre. Med dette mener Honneth at det eksisterer intersubjektive forutsetninger for et vellykket liv. Honneth skriver at for å oppnå et positivt forhold til seg selv er erfaring med anerkjennelse en betingelse og noe en kun får tilgang til via interaksjonspartnere (Honneth, 2008, s.182). I relasjon til min problemstilling, forstår jeg

det som at foreldre på et familiesenter og deres relasjon til ansatte, kan innebære en intersubjektiv forutsetning for deres muligheter, eller begrensninger, for anerkjennelse.

3.2 Krenkelse

For å forstå anerkjennelse må vi forstå krenkelse. Krenkelse viser til manglende anerkjennelse. Begrepet krenkelse, ifølge Honneth, handler ikke om urett i form av innskrenking av menneskets handlingsfrihet eller skade, men det dreier seg om en skadelig atferd som medfører at en person krenkes i sin «intersubjektivt ervervede positive selvforståelse» (Honneht, 2008, s.140). Dersom en erfarer krenkelse, kan en persons identitet stå i fare for å bryte sammen. I lys av Honneths perspektiv på krenkelse, tolker jeg det som at foreldrenes intersubjektive relasjoner, herav deres relasjon til ansatte, kan være avgjørende for utviklingen av en negativ eller positiv identitetsopplevelse. Det er i denne sammenheng at det blir interessant å undersøke hva foreldre opplever og erfarer i sine relasjoner til ansatte på et familiesenter. Som mennesker er vi sårbare, avhengige og kastet inn i relasjoner med hverandre, noe som medfører at vi konstant slåss for anerkjennelse. Samtidig er kampen for anerkjennelse også en kamp mot krenkelse. Tanken om at alle mennesker er disponibel for sårbarhet er særlig gjeldende for foreldre som bor på et familiesenter og som er involvert med barnevernet. Foreldre som bor på et familiesenter har, etter sakkyndig vurdering, fått vurdert sin foreldreomsorg til ikke å være god nok. En slik «dom» kan anses som en grunn til at disse foreldrene befinner seg i en sårbar situasjon og kan oppleve sårbarhet. Som nevnt hevder Honneth at mennesket er avhengig av å erfare anerkjennelse for å kunne være menneske, da han anser dette i tilknytning til en vellykket identitetsdannelse. Slik jeg tolker Honneth, er det hans tanke at mennesket forstår seg selv, samt danner et selvilde via andre og at en dermed kun kan bygge positive relasjoner til seg selv ved å danne positive og bekræftende relasjoner til andre. Vi speiler oss selv i våre relasjoner. Dette innebærer at mennesket blir menneske fordi det er i stand til å reflektere over sine egne relasjoner til andre. Et slikt perspektiv betyr at foreldre blir foreldre fordi de er i stand til å reflektere over sine relasjoner til andre, dette inkluderer både til sine barn og til ansatte som jobber på et familiesenter. Denne forståelsen av intersubjektive relasjoner mellom foreldre-ansatte kan sies å utgjøre utgangspunktet for hvilke konsekvenser foreldrene sine relasjoner til andre kan ha for at de blir anerkjent eller krenket i sin posisjon som omsorgsgiver.

3.3 Tre former for anerkjennelse

Honneth knytter ulike former for anerkjennelse til det han betegner som de tre sfærer. Sfærene representerer samfunnets ulike arenaer der interaksjon foregår og som hver for seg fremmer ulike former for anerkjennelse. Med andre ord samfunnets interaksjonssfærer; Den *private sfæren*, den *rettslige* og den *solidariske sfæren* (Honneth, 2008, s.103). Alle tre er eksempler på ulike fellesskap vi inngår i. Den private sfæren angår anerkjennelse i form av kjærlighet og knyttes til relasjoner som for eksempel vennskap, familie og parforhold. Den rettslige og den solidariske sfæren dekker anerkjennelse innen kulturelle, politiske og arbeidsmessige fellesskap. De ulike anerkjennelsesformene innen de tre sfærene vektlegger gjensidighet mellom både individ og samfunn og mellom individer. På denne måten kan Honneths perspektiver på anerkjennelse og hvordan det kommer til uttrykk i ulike relasjoner, studeres på individnivå og samfunnsnivå. Honneth viser til at, på samme måte som enkeltindivid og grupper har behov for anerkjennelse, kan også samfunnet som helhet tjene på at medlemmene opplever at sine behov for anerkjennelse blir ivaretatt. Inspirert av Honneths teori om anerkjennelse og fravær av anerkjennelse, blir det mulig å begrepsfeste former for anerkjennelse på ulike samfunnsarenaer, som for eksempel på en institusjon som et familiesenter.

Honneths tre anerkjennelsesformer er en vekselvirkende prosess, der alle tre er vevd sammen og alle spiller på hverandre. Videre er det disse prosessene som inngår i menneskets kamp om å bli inkludert som samfunnsborger. Følgelig hevder Honneth at anerkjennelse i de tre sfærene danner intersubjektive beskyttelsesformer som gjør det mulig for et individ å oppnå ytre og indre frihet, altså realisering av livsmål både på et strukturelt, samt individuelt nivå (Honneth, 2008, s.182). Hvilken betydning relasjonen mellom foreldre og ansatte på et familiesenter har for foreldrenes selvbilde, kan forstås ut ifra anerkjennelsesmulighetene de har, samt fravær av anerkjennelse i form av krenkelse.

Jeg vil i det følgende gjøre kort rede for hva anerkjennelse, samt fravær av anerkjennelse, kan innebærer i de tre sfærene.

3.3.1 Den private sfære

I den private sfæren utvikler individet selvtillit og identitet ved å erfare anerkjennelse i form av kjærlighet. Begrepet kjærlighet forstås her som alle primære relasjoner som består sterke emosjonelle tilknytninger mellom personer (Honneth, 2008, s.104). Kjærlighetsanerkjennelse kan for eksempel være forholdet mellom mor og barn. Det er en relasjon preget av ubetinget anerkjennelse. Utvikling av selvtillit, gjennom kjærlighetsanerkjennelse er en forutsetning for at en person senere blir i stand til å inngå i vennskap og andre nære relasjoner. Erfaring med anerkjennelse i den private sfæren gir et menneske en trygghet og forståelse av at «jeg er verdt å bli elsket». Selvtilliten medvirker også til at en får tillitt til andre mennesker (Honneth, 2008, s.113). Alle former for kjærlighetsrelasjoner forutsetter en ubevisst erindring av den kjærligheten man opplevde som barn. Med andre ord innebærer det at for å kunne gi anerkjennelse i form av kjærlighet må en selv ha erfart det som barn i sine tidligste relasjoner, da som regel foreldre eller de primære omsorgsgivere (Honneth, 2008, s.114). Perspektivet på anerkjennelse, slik Honneth beskriver her, kan være interessant å belyse i relasjon til foreldre som bor på et familiesenter. Et familiesenter arbeider med å kartlegge og vurdere foreldres omsorgskapasitet med formål om å styrke foreldrekompetansen gjennom endringsarbeid. Dermed, i forkant av oppholdet, er foreldrenes omsorgsevne blitt vurdert som ikke tilfredsstillende. I lys av Honneth, kan det tenkes at relasjonen mellom barn og foreldre på et familiesenter nettopp ikke er preget av en slik ubetinget omsorg. Ifølge Honneth, må disse foreldrene ha erfart anerkjennelse i sine tidlige relasjoner, for selv å skulle kunne gi det til sitt barn. Som nevnt i innledningen arbeider familiesentre med tilknytningsproblematikk. Killén (2015) skriver at våre tilknytningserfaringer vil påvirke vår senere foreldrerolle og måten barna våre knytter seg til oss på. Foreldres egne indre arbeidsmodeller, vil være ledende for hvordan en opplever, oppfatter og samspiller med sitt barn (Killén, 2015, s.170). Jeg forstår det Killén presenterer, som ensbetydende med det Honneth skriver, om at ens egen ubevisste erindring av kjærlighet, da tilknytningserfaringer, blir ledende for den kjærligheten en selv kan gi sitt barn og vil påvirke hvordan en samspiller med barnet og da selve kvaliteten på tilknytningen. Studien til Klette (2007, s.145) bekrefter også noe av det Honneth skriver, om hvordan erindring av kjærlighet som barn, da trøst og trygghet i denne sammenheng, har betydning for den kjærligheten en selv er kapabel til å gi i voksen alder.

Informasjon om foreldrenes egen tidlige tilknytningserfaringer, er ikke noe jeg søker få direkte tilgang til i denne studien. Det kan imidlertid være interessant å belyse hvorvidt anerkjennelsesformen i den private sfæren, kan diskuteres i sammenheng med foreldres opplevelser og erfaringer med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter. Mennesker som blir krenket i den private sfæren kan føre til tap av selvtillit. Honneth skriver at krenkelse viser til manglende anerkjennelse. Begrepet krenkelse, ifølge Honneth, handler ikke om urett i form av innskrenking av menneskets handlingsfrihet eller skade, men det dreier seg om en skadelig atferd som medfører at en person krenkes i sin «intersubjektivt ervervede positive selvforståelse» (Honneth, 2008, s.140). Slik krenkelse av et menneskes selvtillit kan føre til varig svekkelse av deres muligheter til å danne vennskap eller parforhold. Det kan være vanskelig å stole på andre mennesker, som igjen kan gjøre det vanskelig å danne nære, trygge relasjoner (Honneth, 2008, s.141).

3.3.2 Den rettslige sfæren

Anerkjennelse i den rettslige sfæren hviler på prinsippet om at det må eksistere en universell likebehandling og likeverdighet (Honneth, 2008, s.121). Denne anerkjennelsesformen kommer til uttrykk ved at staten beskytter individet gjennom en rekke rettigheter som borger. Honneth (2003, s.16) refererer særlig til de rettigheter en person har adgang og tilgjengelighet til, slik som velferdsstatens goder. Slike rettigheter kan for eksempel være retten til yringsfrihet, retten til arbeid, utdanning, bolig eller inntekt. Ved å bli anerkjent i den rettslige sfæren, hevder Honneth at mennesket oppnår selvrealisering og selvaktelse ved at det også kan bidra i diskusjoner i det offentlige rom som en berettiget aktør.

Nektelse av rettigheter refererer til en krenkelsesform av en mer strukturell forstand, der man ekskluderes fra bestemte rettigheter innen samfunnet. Ved at barnevernet fatter tvangsvedtak om plassering på familiesenter, kan foreldre oppleve dette som underkjennelse av både moralsk og rettslig tilregnelighet og at de fratras retten til autonomi. Dette kan medføre en følelse av å ikke ha status som en fullverdig aktør og derav opplevelsen av tap av selvrespekt, som innebærer «evnen til å forholde seg til seg selv som en likeberettiget interaksjonspartner for alle mennesker» (Honneth, 2008, s.142). Høilund og Juul (2015) refererer til et eksempel med en mor som mottar trusler ifra kommunen om omsorgsovertakelse. Eksempelet illustrerer hvordan underkjennelse av rettslig tilgjengelighet, slik Honneth beskriver, kan vise seg i praksis (Høilund og Juul, 2015,

s.43). Moren fikk ikke mulighet til å komme i dialog med kommunen, men ble ekskludert og krenket av systemet, og dermed fratatt sine muligheter til å bidra i diskusjoner som en berettiget aktør i det offentlige rom.

3.3.3 Den solidariske sfæren

Den solidariske sfæren innebærer å bli anerkjent og verdsatt ut ifra personlige egenskaper. Her er det snakk om egenskaper som en besitter og som en ikke deler med andre, altså det som skiller mennesker fra hverandre. Det innebærer hvilke unike bidrag en tilfører et solidarisk fellesskap (Honneth, 2008, s.131). Honneth (2003, s.17) mener at hvorvidt et samfunn kan karakteriseres som solidarisk, avhenger av om samfunnet er i stand til å integrere borgerens ulike verdihorisonter, prestasjoner og egenskaper. Honneth (2008, s.121) skriver at det er viktig å anerkjenne et menneske som en person med personegenskaper, uavhengig av særlige karaktertrekk. Slik jeg forstår Honneth, kan det innebærer at en som ansatt på et familiesenter evner å skille mellom det særegne og det generelle, ved foreldre som er brukere av hjelpetiltaket.

Dersom ens personegenskaper blir nedvurdert som mindreverdige eller mangelfull, blir en frarøvet sine muligheter til å gi egne ferdigheter en sosial verdi (Honneth, 2008, s.143). Man blir med andre ord ikke verdsatt for den man er. Slik krenkelse kan bidra til sterk stigmatisering og tap av selvverdsetting. Foreldreparet, som Pettersen og Simonsen (2010, s.30) refererer til, som ikke fikk innfridd sitt ønske om tilbakeføring av foreldreomsorgen, illustrerer hvordan erfaring med å bli krenket i den solidariske sfæren, kan vise seg i praksis. Foreldreparet, som var tidligere rusmisbrukere, opplevde at hjelpeapparatet ikke hadde tillitt til at de var i stand til å utøve god foreldreomsorg, etter at de var blitt rusfrie. De opplevde seg stigmatisert og dømt, med bakgrunn i sin fortid. Systemet evnet dermed ikke å skille mellom det særegne og det generelle, ved disse foreldrene.

3.4 Stigma

Goffman (1963) utviklet begrepet stigma og stigmatisering for å forstå sosiale reaksjoner mellom mennesker med en form for enten fysisk, psykisk eller sosial avvikende karakter. Han beskriver

stigmatisering som å være diskvalifikasjon fra full sosial aksept i samfunnet på grunn av forhold ved kropp, karakter eller tilhørighet til en minoritetsgruppe (Goffman, 1963, s.4).

Stigma kan beskrives som en sosial merkelapp på en person som over tid fester seg og som det er vanskelig å bli kvitt. Stigma er dermed et sosialt fenomen med røtter i sosiale relasjoner, og som skapes av samfunnets kultur og struktur. Den som oppfattes som avvikende er som regel klar over at omgivelsene kan reagere. Dette kan lede til skjøre tillitsrelasjoner som begge parter i en samhandlingsrelasjon forsøker å håndtere. Goffman beskriver stigma som en egenskap som er dypt miskrediterende i gitte relasjoner (Goffman, 1963, s.4). Goffmans perspektiver på stigma og dets betydning for relasjoner, anser jeg som interessant og aktuelt å belyse i henhold til min undersøkelse, som fokuserer på relasjonen mellom ansatte og foreldre på et familiesenter.

Som vist til tidligere i oppgaven, har jeg referert mest til studier gjort innen barnevernsforskning, da jeg finner det relevant med tanke på at foreldre plassert på et familiesenter også er involvert og har erfaringer med barnevernet. Eksempelene som tidligere forskning viser, kan argumentere for min antakelse om at foreldre kan oppleve å være og å bli stigmatisert, jamfør blant annet Pettersen & Simonsen (2010), Thrana & Fauske (2013), Smithson & Gibson (2015) og Midjo (2010).

Goffman (1976) skriver om de ulike tilværelser som mennesker kan befinne seg i på ulike institusjoner. Han har særlig studert identitet blant mennesker som bor på totale institusjoner, som for eksempel fengsel eller psykiatriske sykehus. Med den totale institusjon mener Goffman institusjoner som ivaretar mange menneskelige behov gjennom en byråkratisk organisering av store menneskegrupper (Goffman, 1976, s.13). Goffmans beskrivelser av hvordan menneskene som oppholder seg på slike institusjoner blir behandlet og omtalt, er også nært knyttet stigmatiseringsprosesser. Goffman belyser hvordan beboere av den totale institusjon er kulturelt bundet med negative karaktertrekk, i den forstand at det eksisterer en utbredt mentalitet om at mennesker som har endt opp på slike institusjoner, på en eller annen måte har mislyktes i livet. På samme måte kan det tenkes at foreldre som bor på et familiesenter også er bundet med negative karaktertrekk, med tanke på at de er der for å få hjelp med å bedre foreldrekompansen, da den har blitt vurdert som ikke god nok fra barnevernet og omgivelsene rundt. Et familiesenter i seg selv kan kanskje dermed oppfattes som en stigmatiserende institusjon å være bruker av?

Goffman anvender termen de «normale» når han refererer til de uten stigma. Han skriver at måten de «normale» forholder seg til mennesker med stigma, er preget av en tankegang om at den stigmatiserte «is not quite human», altså ikke riktig menneskelig (Goffman, 1963, s.5). Denne form for dehumanisering kan medvirke til at omgivelsene kun ser stigmaet og ikke personen og blir en slags dominerende del av den persons identitet og går på bekostning av andre identiteter. Det kan med andre ord være vanskelig å se forbi noe annet enn det stigmaet kommuniserer. Goffman hevder at de som forholder seg til mennesker som er stigmatiserte, kan unnlate å vise den respekt og det hensyn som de ikke-belastede sidene av deres sosiale identitet kunne ha gitt god grunn til å forvente (Goffman, 1963, s. 4). Han mener at slik miskreditering medfører at den sosiale identiteten ødelegges, ved at en person kuttes av fra samfunnet og fra seg selv og blir stående igjen som en «discredited person facing an unaccepting world» (Goffman, 1963, s. 19). I relasjon til min problemstilling, hvilke erfaringer og opplevelser har foreldre med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter, tolker jeg det som at stigmatiserte foreldre kan stå i fare for å bli møtt med miskrediterende antakelser og holdninger. I relasjon til Honneth, forstår jeg det som å bli møtt med miskreditering som en form for krenkelse. Goffman beskriver hvordan brukere av den totale institusjon mer eller mindre nærmest gir opp sin identitet og blir tildelt en ny identitet. Han beskriver det som rolleberøvelse. Goffman fremhever skillet mellom rolle og identitet og at det innebærer at en holder noe av seg selv tilbake i møte med den totale institusjon (Goffman, 1976, s.19-26). Dette skillet mellom rolle og identitet anser jeg som interessant i relasjon til foreldres situasjon på et familiesenter. Dersom foreldre opplever seg stigmatisert ved å bo på en institusjon som et familiesenter, kan det kanskje tenkes at de også kjenner på et behov for å bevare sin identitet og med dette spiller ut en annen rolle i sine relasjoner til ansatte, enn hva de ellers hadde gjort.

3.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg sett på Goffman og Honneth som begge hevder at et menneskes identitet dannes i relasjoner med andre. Begge diskuterer omkring menneskets kamp om å opprettholde sin identitet og selvverd. I følge Honneth og Goffman, definerer vi oss selv ut ifra det andre gjerne ønsker å se i oss, eller, i noen tilfeller, det man må kjempe for å vinne anerkjennelse for. Hva skjer så med ens identitet dersom man føler seg stemplet av omgivelsene? For eksempel av ansatte i barnevernet for ikke å utøve god nok omsorg for sitt barn, og deretter bli plassert på et

familiesenter der man antar at de har samme holdning som de i barnevernet. Ut ifra det tidligere forskning viser kan det tenkes at dette kan oppleves som identitetstruende. Det dannes identiteter som avspeiler personens forhold til omgivelsene. Er man for eksempel stigmatisert, ved at man blir oppfattet som en dårlig mor, kan vedkommende avspeile omverdenens reaksjoner som bestemte former for identiteter. Jeg forstår det Honneth skriver om fravær av anerkjennelse, i form av krenkelse og det Goffman skriver om hvordan mennesker med stigma blir møtt med miskreditering, som en og samme sak. Jeg forstår altså stigma som en form for krenkelse.

4 Metodologi

4.1 Kvalitativ metode

I utforskning av hvilke erfaringer og opplevelser foreldre har hatt med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter, vil jeg i denne studien anvende kvalitativ metode med en hermeneutisk-fenomenologisk tilnærming. Begrunnelse for valget er at kvalitativ metode har som mål å søke og finne spesielle kjennetegn eller egenskaper ved det fenomenet som studeres. Kvalitativ metode søker snarere forståelse enn forklaring og den leter etter kunnskap som kan vise oss hvordan noe gjøres, sies, oppleves, framstår eller utvikles (Malterud, 1996, s.31). Da jeg ønsker å undersøke og forsøke å forstå hvordan foreldre opplever sine relasjoner til ansatte på et familiesenter, anser jeg kvalitativ metode som anvendelig.

4.2 Hermeneutisk - Fenomenologisk tilnærming

Jeg har orientert meg innen en hermeneutisk - fenomenologisk tilnærming. Jeg vil i det følgende gi en kort beskrivelse av fenomenologien og hermeneutikken hver for seg, og deretter hermeneutisk- fenomenologisk.

Dersom jeg skal få tilgang til hvilke erfaringer foreldre har med å bo på et familiesenter og hvilke opplevelser de har med sine relasjoner til ansatte, er jeg nødt til å spørre foreldrene selv. Det er kun foreldre som har erfart å bo på et familiesenter som kan fortelle noe om hvordan det kan oppleves. Med dette har jeg en fenomenologisk tilnærming. Fenomenologi er studie av levd erfaring, også kalt *livsverden*. Livsverden vil si den verden som vi umiddelbart opplever (Nyeng, 2018, s.57). Videre kan det vi opplever eller lever i umiddelbart, kun reflekteres omkring i ettertid. Målet innen fenomenologiske studier er å transformere levd erfaring om til beskrivende

uttrykk og få fram dets essens på en sådan måte at effekten av beskrivelsene reflekterer en re-levd erfaring, samt refleksjon omkring noe meningsfullt (Van Manen, 1998, s.35). Foreldrenes uttrykk, kroppsspråk, formuleringer og emosjonsuttrykk under intervjuet, reflekterte en slik re-levd erfaring, slik det viste seg for meg.

Hermeneutikken hevder at vi som mennesker ikke eksisterer et øyeblikk uten at vi forsøker å forstå, via blant annet å tolke. Målet med hermeneutikken er å studere mening og gjøre sosiale fenomener begripelig via den helheten de er en del av, ved å fortolke (Nyeng, 2017, s.191) På denne måten forstås hermeneutikken for å være forankret i et relasjonelt menneskesyn, ved at en ikke kan forstå mennesket uten å tolke det og at det alltid vil være sosialt betinget. Aadland hevder (2015) at ansatte alltid har som mål å skjønne hva som er best, viktigst og riktigst for brukergrupper som mottar hjelp. I dette ligger noe av hermeneutikkens formål, samt min begrunnelse for å anvende en hermeneutisk tilnærming, nemlig møtet mellom tenkende, menende og ønskende mennesker som søker å forstå (Aadland, 2015, s.177). Hermeneutikken baserer seg på en forståelse om at mennesket er sammenvevd med hverandre. Taylor mener, på samme måte som Honneth, at vi kun kan forstå oss selv gjennom våre relasjoner til andre og at vår identitetsskaping er avhengig av andre (Taylor, 1994, s.32).

Fenomenologisk -hermeneutisk forskning, er studie av menneskelig eksistens. Fenomenologisk fordi den er en deskriptiv utforsking av levd erfaring, et fenomen, der man søker å berike levd erfaring ved å tillegge det mening. Hermeneutisk fordi det er en fortolkende utforsking av mine intervjutranskripsjoner, av levd erfaring, med et forsøk om å oppdage en dypere, underliggende mening bak den levde verden (Van Manen, 1998, s.38). Fenomenologien føres altså inn i hermeneutikken idet forståelsen av det menneskelige krever en fortolkning av de bakenforliggende faktorene som er utgangspunktet for våre erfaringer. Jeg ønsker å undersøke hvordan foreldre opplever sin livsverden på et familiesenter, da særlig med fokus på relasjoner til ansatte. Fordi jeg er interessert i foreldres perspektiv og i spørsmålet omkring hvordan de opplever og erfarer sine relasjoner til ansatte på et familiesenter, orienterer jeg meg mot en hermeneutisk -fenomenologisk tilnærming. Jeg spør meg selv om det finnes noe essensielt ved erfaringene og opplevelsen av å være i relasjon til ansatte på et familiesenter, som forelder. Jeg vil med et fenomenologisk utgangspunkt, forsøke å tilnærme meg foreldrenes livsverden gjennom deres beskrivelse og deretter, med mine tolkninger, bevege meg inn i hermeneutikken.

Gjennom å tolke det dypere meningsinnholdet, som for eksempel krenkelse, vil jeg forsøke å forstå hva som kan påvirke foreldrenes opplevelse av krenkelse i sine relasjoner til ansatte på et familiesenter, og ikke kun belyse krenkelse i det som først viser seg i deres beskrivelser. Som beskrevet tidligere antyder hermeneutikken at fortolkning er en forutsetning for å kunne erkjenne og for å forsøke få en forståelse av sosiale fenomen. Jeg har allerede, med mitt teoretiske rammeverk og med bakgrunn i tidligere forskning vist til hvordan foreldrene kan være bærere av et stigma, med sin tilknytning til barnevernet og et familiesenter. Dette er mine forforståelser og antakelser som vil prege min tolkning av empirien. Følgende har jeg tilegnet meg perspektiver innen anerkjennelse og krenkelse i relasjoner, som også vil påvirke hvordan jeg tolker og belyser datamaterialet. Med denne studien ønsker jeg tilgang til foreldres beskrivelser av sin livsverden, ved hjelp av en fenomenologisk tilnærming, og videre forsøke å forstå det ved hjelp av å fortolke, med ønske om at det kan bidra til viktig kunnskap for mennesker som arbeider med foreldre i sårbare situasjoner (Høiseth & Keisch, 2015, s.33).

4.3 Metode

4.3.1 Kvalitativ forskningssituasjon

Jeg har anvendt kvalitativt intervju, tankekart og vignetts som metode for konstruering av data. Det kvalitative forskningsintervjuet kan karakteriseres som en samtale med en struktur og et formål som egner seg når en ønsker å studere meninger, holdninger og erfaringer (Brinkmann & Kvale, 2017, s.20). En av målene med kvalitativt intervju er at det samtidig oppstår og skapes tankeprosesser. Det innebærer at jeg som intervjuer er med på å produsere den viten som kommer ut av det kvalitative intervjuet.

4.3.2 Semistrukturert dybdeintervju

Semistrukturert dybdeintervju, også kalt livsverden intervju, anvendes når temaer fra dagliglivet skal forstås ut fra intervjupersonens egne perspektiver. Denne intervjumetoden søker innhente beskrivelser av intervjupersonens livsverden, samt fortolkningene av fenomenene som blir beskrevet (Brinkmann & Kvale, 2017, s.156). Under intervjuet spurte jeg etter beskrivelser av følelser, sansinger og konkrete opplevelser. Den utformede intervjuguide var begrenset til fire hovedtema. For å få fram foreldrenes egne beskrivelser av sine opplevelser og erfaringer på en mest mulig autentisk måte, og i tråd med et fenomenologisk perspektiv, anvendte jeg tankekart.

4.3.3 Tankekart

Jeg ønsket at foreldrene skulle få muligheten til selv å definere sitt utgangspunkt, i størst mulig grad under intervjuet. Særlig med tanke på at det er sårbare temaer involvert. Her kom ideen om å anvende tankekart. Skau (1996) skriver om møtet mellom klient og hjelpeapparat, der temaene som berøres er forholdet mellom den profesjonelle og den som tar imot hjelpen. I sin utforskning av hva de som arbeider med å utøve hjelp opplever, føler og tenker om seg selv som hjelper og omkring sin arbeidssituasjon, anvender Skau tankekart som metode. Tankekartet kalles for «soloppgaven» (Skau, 1996, s.146). Dette lot jeg meg inspirere av, som tilnæringsmetode under selve intervjuet med foreldrene. Jeg lagde tankekart med fem tema, der foreldrene selv kunne fylle ut så mye eller lite de ønsket. Her skulle foreldrene få tid til å skrive ned sine umiddelbare tanker tilknyttet de fem temaene. Temaene var; «meg selv som person på et familiesenter», «meg selv som mor/far på et familiesenter», «Å bo på et familiesenter», «min relasjon til ansatte på et familiesenter» og «ansatte på et familiesenter». Wiedeberg (1994, s.28) foreslår at dersom en ønsker å få tak på hva forskningsdeltakeren assosierer med et bestemt tema, kan tankekart benyttes som redskap for å tilnærme seg dette. Tilsvarende skriver Skau at tankekart kan bidra til å levendegjøre begreper og gi rask tilgang til følelser (Skau, 1996, s.147).

Overført til intervjusammenheng, ga tankekart meg mulighet til lettere å komme i kontakt med foreldrene og undersøke hva de umiddelbart assosierte med de ulike temaene. Ved hjelp av tankekart kunne foreldrene fritt assosiere, samtidig som de fikk visuell støtte. Å anvende tankekart som metode, anser jeg å være i tråd med et fenomenologisk perspektiv, som søker utforske en mest mulig autentisk beskrivelse av et menneskes livsverden. Ved å anvende tankekart kunne jeg lettere legge til rette for en dialog mellom meg og foreldrene og skape en trygg atmosfære, der de snakket fritt, utdypende og nyansert med utgangspunkt i de punktene de selv hadde skrevet. Tankekartet bidro til å fjerne ansikt-til-ansikt konfrontasjonen, som var av betydning i relasjon til sensitive tema. Med tankekartet, bevegde vi oss fram og tilbake og det var ikke kun meg som hadde kontroll, men også foreldrene. Tankekartet ble på den måten en tilnærming som også ga foreldrene makt i situasjonen og veide dermed litt opp for den asymmetriske maktrelasjonen som eksisterer i en intervjusituasjon.

4.3.4 Vignetts

Vignetts som metode i intervju, kan beskrives som en tilnærming som er egnet i studier rettet mot meninger, antakelser og vurderinger knyttet til situasjoner. Vignetts kan være både fiktive og sanne fortellinger om individer, situasjoner og strukturer som blir presentert for deltakeren i et intervju. Vignetts kan skape assosiasjoner og referanser hos deltakeren som igjen kan gi dem mulighet for å kommentere eller dele egne lignende erfaringer (Spalding & Phillips, 2007, s. 954). Hughes og Huby (2002) har anvendt Vignetts og konkludert at det er et verdifullt metodeverktøy i studier relatert til personers liv, deres holdninger, oppfatninger og meninger (Hughes & Huby, 2002, s.385). Vignettene jeg brukte i intervjuet, var empiri hentet fra to tidligere masteroppgaver, med sitat fra foreldre som har bodd på familiesenter. Sitatene inneholdt beskrivelser av positive og negative erfaringer i kontakt med ansatte på familiesenter, dette for å belyse det relasjonelle aspektet, i henhold til min problemstilling. Jeg ønsket å anvende vignetts av hensyn til at forskningsdeltakerne tilhører en sårbar gruppe. Foreldrene kan ha opplevd krevende situasjoner både i livet generelt og på familiesenteret, og de kan ha belastende følelser i tilknytning til det å bli plassert på et familiesenter. Dette kan gjøre det vanskelig for foreldre å være fortrolig med meg, som er en helt fremmed, om sine personlige opplevelser og erfaringer. Ved å presentere fortellinger om andre foreldres erfaringer kan det gi foreldrene en følelse av at det finnes flere enn dem selv som kan ha hatt lignende opplevelser.

4.4 Forskningsetiske overveielser med grupper i sårbare situasjoner

I kvalitativt forskningsintervju med mennesker følger det flere etiske problemstillinger jeg måtte være meg bevisst og ta stilling til. Innen forskningsetikk er behandling av personopplysninger et viktig aspekt. Det er nedfelt i personopplysningsloven at den enkelte ikke skal bli krenket i behandling av personopplysninger (Lov om behandling av personopplysninger, 2018, § 1). I dette forskningsprosjektet har jeg intervjuet mennesker som kan karakteriseres som å være i en sårbar situasjon og som tilhører en marginalisert gruppe.

4.4.1 Konfidensialitet, informert samtykke

Mitt etiske ansvar som forsker knyttes i særlig grad til det som omfatter *konfidensialitet*, *informert samtykke* og *konsekvenser*. *Konfidensialitet* innebærer at dersom jeg skal offentliggjøre personlig data, skal det ikke kunne avsløre deltakernes identitet. De etiske retningslinjene til

NESH (2016, s.16) skriver at de som gjøres til gjenstand for forskning har krav på at informasjonen behandles konfidensielt og at det formidles på måter som ikke kan identifisere informanten. Jeg drøftet med deltakerne om hvordan dataen ville bli presentert og anonymisert. Å sikre rett til privatliv er et sentralt etisk prinsipp i all forskning. Som forsker har jeg et selvstendig ansvar for at data utformes slik at karakteristika ved personer og sted for forskningen endres slik at anonymitet i varetas. Under transkriberingen av intervjuet ble derfor bokmål valgt for å verne om anonymiteten til den det gjaldt, der dialekten var særlig karakteristisk. Andre beskrivelser fra foreldrene som eventuelt kunne vært gjenkjennelig for ansatte på et familiesenter, ble utelatt. Videre er *Informert samtykke* et nødvendig grunnlag for deltakelse i forskning. Dette innebærer at de som deltar i en studie skal kunne være trygge på at det som uttrykkes som studiets formål er sannferdig informasjon og at undersøkelsen er på frivillig basis (NESH, 2016, s. 13). Informasjonsskrivet foreldrene mottok var formulert på en så forståelig måte som mulig for å sikre at de ble velinformert. Informasjon om retten til å trekke seg ble tydelig formidlet både før og etter intervjuet. Da jeg skulle intervju foreldre om deres personlige erfaringer og opplevelser i tilknytning til sårbare temaer, var det særdeles viktig å reflektere omkring hvorvidt de kunne *ta skade* av intervjuet. Med andre ord hvilke *konsekvenser* et intervju kan medføre (NESH, 2016, s.19). Her er det snakk om skade på et mentalt plan, i den forstand at følsomme temaer kan skape ubehag for deltakeren, uten at intervjueren har mulighet for å bistå med noen terapeutisk bearbeiding av dette (Tjora, 2017, s.175). Av den grunn minnet jeg foreldrene på at de kunne avslutte intervjuet når som helst. I henhold til praksisnær forskning der sensitiv informasjon kan foreligge, er det viktig at jeg som forsker er følsom overfor foreldrenes situasjon og behov.

4.4.2 Konsekvenser

Hvordan jeg som intervjuer og person evner å komme i dialog med foreldrene, er avgjørende for kvaliteten på den kunnskapen som konstrueres imellom oss (Hummelvoll, 2010, s.26). Både vignetts og tankekart ble valgt som metodeverktøy i intervjuet, for å dempe eventuell spenning som kan oppstå imellom meg og foreldrene dersom de skal forteller om sårbare tema.

Fog (1997) skriver at selv om en har rolle som forsker, så kan en ikke velge å lukke øynene for det man som intervjuer gjør ved en person. Det å være forsker gir meg ikke en særegen *rettighet* til å «slippe» å opptre medmenneskelig i møte med intervjudeltakerne. Fog peker på det å møte

et annet menneske er å plassere seg selv i en relasjon. Som forsker må jeg altså ikke glemme at jeg trår inn i en relasjon til et annet menneske, selv om det er i en intervjusituasjon (Fog, 1997, s.55).

Innen all kvalitativ forskning, særlig med dybdeintervju, har man som intervjuer et ønske om å komme i så god relasjon til den intervjuede, med det formål at vedkommende deler mest mulig dyptgående beskrivelser fra sin livsverden. Dette er åpenbart også et ønske fra min side som forsker, ettersom jeg vil undersøke foreldrenes opplevelser og erfaringer med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter. Samtidig, anser jeg ikke dette relasjonelle aspektet ved en intervjusituasjon som uproblematisk. Jeg stiller meg svært kritisk til å være i en posisjon der jeg som forsker kan forvente at foreldrene deler sensitive, private ting om seg selv til meg som en fremmed. Som forsker i en intervjusituasjon er ikke tillitt fra forskningsdeltaker noe jeg mener en skal ta for gitt eller forsøke etterstrebe med eneste formål om at et annet menneske skal blottlegge sine private fortellinger. Jeg anser dette som uetisk overfor foreldrene, da vår relasjon kun er begrenset til selve intervjuinteraksjonen. Kvale og Brinkmann (2017, s.85) skriver at forskeren som person er det viktigste forskningsinstrumentet, og at en må bruke seg selv for å få tilgang til den intervjuedes livsverden. I denne sammenheng blir forskeren anbefalt å dele en personlig fortelling eller lignende, for å vise egen sårbarhet, med mål om å skape gjensidig tillitt til informanten. En slik tilnærming til informanten ser jeg på som en form for bestikkelse, satt på spissen, der intensjonen, bevisst eller ubevisst, er å «lokke» fram en opplevelse av tillitt, som igjen medfører at den intervjuede gir mest mulig av seg selv. Her har forskeren full kontroll over hva man selv velger å dele, mens den intervjuede kanskje opplever et større press, grunnet rolleforventningene som eksisterer i en intervjusituasjon. Dermed blir tilliten heller ikke gjensidig, slik jeg forstår det. Så lenge jeg som forsker vet mer enn den intervjuede om relasjonen vi har, kan den heller ikke være fri for makt. Det er i størst grad jeg som styrer intervjuet, noe jeg som forsker er nødt til for at det skal være et poeng med relasjonen (Neumann & Neumann, 2012, s.110). En lignende oppfordring, som den Kvale & Brinkmann beskrev, kan en kjenne igjen hos Spradley (1976) som skriver at forskeren bør innlede intervjuet med å formidle at;

I want to understand the world from your point of view. I want to know what you know in the way that you know it. I want to understand the meaning of your experience, to walk in your

shoes, to feel things as you feel them. Will you become my teacher and help me understand?
(Spradley, 1976, s.34).

Spradleys bruk av metaforer for å illustrere hvordan forskeren bør strekke seg etter en ydmyk tilnærming og framstilling, til den intervjuede, inviterer til et ønske om fortrolighet og tillitt mellom dem. Her framstiller forskeren seg som den underdanige mottakeren av hjelp, mens den intervjuede tildeles makten. Foss og Ellefsen (2004, s.49) diskuterer hvorvidt en slik formulering som Spradley anmoder, snarere representerer en tilslørt maktstrategi, enn virkeligheten. Da jeg intervjuet foreldrene, var jeg ydmyk i den forstand at jeg heller viste forståelse og sensitivitet for selve intervjukonteksten vi befant oss i. Jeg hadde ingen intensjon om å tilsløre den, nok så reelle og kanskje også unngåelige asymmetrien som eksisterer i en intervjusituasjon, ved å utbrodere om eget privatliv som en form for tillitserklæring overfor foreldrene. Jeg ønsket heller å være ærlig og åpen om at jeg som person ikke er så erfaren med å gjennomføre intervju og er ikke helt komfortabel med det. Dette var kanskje også noe forelderen kunne relatere til der og da. Jeg var svært tydelig på at jeg har full respekt og forståelse for at de selv valgte hva de ønsket å dele med meg. Under intervjuet valgte jeg bevisst å ikke spørre om årsaken til at de ble plassert på et familiesenter, om de fortsatt hadde omsorgen for sitt barn eller om de var enige i tiltaket fra barnevernet. Jeg anser det ikke som min rett til å spørre om innhold av slik karakter. Det måtte i så fall komme fra foreldrene selv. Mitt fokus var i hovedsak omkring det relasjonelle mellom foreldre og ansatte på et familiesenter.

4.4.3 Relasjonen mellom forsker og forskningsdeltaker

Jeg kan ikke fraskrive meg mitt ansvar som medmenneske selv om jeg har trått inn i en forskerrolle. I dette følger det samtidig et problematisk etisk aspekt, jeg reflekterte over i forkant av intervjuet. Foreldrene kan oppleve det som godt at jeg fortrolig lytter til dem, på en forståelsesfull og sensitiv måte. Dette kan skape en forvirring mellom oppfatningen av min rolle som forsker eller som en venn (Burman, 1997, s.790-791). Det kan med andre ord oppstå en spenning i relasjonen mellom profesjonell distanse og personlig vennskap. Det kan hende at denne opplevelsen av meg som en god samtalepartner kan medføre at en forelder ønsker mer kontakt utover intervjuet. Av den grunn var jeg tydelig og avklarte på forhånd med foreldrene, samt i etterkant av intervjuet, hva relasjonen innebar og mine begrensninger som forsker. Jeg anbefalte foreldrene å oppsøke aktuelle kyndige med riktig profesjonell kompetanse, dersom de

opplevde behov for å bearbeide mer av sine erfaringer og følelser. For at et dybdeintervju skal være etisk forsvarlig, er det viktig at en tydeliggjør hvilket formål og begrensning som ligger i relasjonen mellom forsker og deltaker, for på best mulig måte å verne om deltakeren.

4.5 Utvalg

Med kvalitativ metode er det ønskelig å komme så nært innpå personer i den målgruppen en er interessert i å vite noe om. Med dette må en ta stilling til hvilken utvelgelsesstrategi som skal brukes (Johannessen, mfl, 2010, s.113). Etersom jeg ønsket å skape kunnskap om hva foreldre opplevde og erfarte i sine relasjoner til ansatte på et familiesenter, var den hensiktsmessige målgruppen å intervju foreldre som hadde bodd på et familiesenter. Denne utvelgelsesstrategien blir i litteraturen kalt for *strategisk* utvelgelse. Det innebærer at en velger deltakere som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i tilknytning til problemstillingen og undersøkelsens teoretiske perspektiv (Thagaard, 2013, s.60). I min studie vil egenskapene være at deltakerne har erfaringer fra opphold på et familiesenter. Det var et kriterium at foreldrene som deltok i studien var ferdig med oppholdet på et familiesenter. Dette grunnet evnen til refleksjon etter endt opphold. Det kan være vanskelig å reflektere over egen livssituasjon, dersom man fortsatt står i den gitte livssituasjonen, som for eksempel på et familiesenter. Dette aspektet omkring refleksjon poengterer også Van Manen (1997), med forankring i et fenomenologisk perspektiv, der han hevder at vi kun kan reflektere over levd erfaring dersom den allerede er levd. Refleksjon av levd erfaring er *retrospektive* (Van Manen, 1997, s.10). Det var et kriterium at det ikke var gått lengre enn to år siden oppholdet, av hensyn til foreldrenes evne til å erindre opplevelser og erfaringer fra oppholdet, for å få mest mulig korrekte og autentiske beskrivelser.

4.6 Rekruttering

Da jeg skulle rekruttere forskningsdeltakere som tilhører en sårbar gruppe var det særlig viktig å tenke over hvordan fremgangsmetoden kunne gjøres på en måte som ivaretok disse personene på en best mulig måte. De som gir tilgang til forskningsfeltet betegnes ofte som portvakter eller «gatekeepers» (Postholm, 2017, s.144). Min tilgang til forskningsdeltakere skjedde via direkte kontakt med familiesentre etter at NSD hadde tilrådet prosjektet. Sentrene sendte ut

informasjonsskriv til tidligere beboere, som var innenfor to-års kriteriet. Familiesentrene mottok en pakkekonvolutt fra meg, som inneholdt flere frankerte konvolutter med informasjonsskriv, samt svarbrev og enda en frankert konvolutt med min adresse som foreldrene kunne svare meg via dersom det var ønskelig. Se vedlegg A s.69. For å øke muligheten for flest mulige deltakere, kontaktet jeg flere familiesenter rundt om i distriktet. Foreldrene kunne ta direkte kontakt med meg per telefon, e-post eller brevpost slik at de slapp å gå veien om familiesenteret. Dette for å styrke foreldrenes anonymitet i den ferdige oppgaven, slik at ansatte på familiesentrene ikke skulle kunne vite hvem som deltok i studien.

4.7 Forberedelse av intervjuet

I forkant av intervjuene var det viktig for meg å være mest mulig forberedt på det å skulle være i en intervjusituasjon som innebar sensitive tema. I forberedelsen, testet jeg ut tankekart på flere av mine venner, der jeg lagde tema jeg visste var krevende å snakke om for dem. Dette ga meg mulighet til å få en fornemmelse av hvordan det kunne bli, samt hvordan tankekartet fungerte for å få fram de umiddelbare assosiasjonene til et tema. Jeg valgte også å løsrive meg helt fra intervjuguiden, for å kunne være hundreprosent til stede i intervjusituasjonen og for å framstå som forberedt og sikker for foreldrene.

4.8 Gjennomføring av intervjuet

4.8.1 Intervjusted- hjemme hos forskeren

Som forsker er det mitt ansvar å legge til rette for en mest mulig trygg atmosfære der dybdeintervjuet skal ta sted. Derfor var det hensiktsmessig å la foreldrene selv bestemme intervjustedet da vi skulle avtale dette. To av informantene ønsket at jeg kom hjem til dem og ei ønsket å ta det hjemme hos meg. Hvert intervju varte i overkant av en time. Det er vanlig at kvalitative intervju om personlige historier tar sted hjemme hos deltakeren, mer uvanlig er det at det er hjemme hos forskeren (Tjora, 2017, s.121). For meg var det viktig å tenke på hva som var enklest for deltakerne og ta hensyn til deres ønsker, både ut ifra uroen om å miste dem som deltaker, men også slik at de skulle oppleve det mest mulig behagelig. Av den grunn stilte jeg meg ikke nølende til å ta intervjuet hjemme hos meg selv. Her var det allikevel noen etiske overveielser jeg måtte ta stilling til, med tanke på egen anonymitet og min rolle som forsker og privatperson. Som nevnt tidligere kan det å fortelle om sine følelser og erfaringer oppleves som

nærmest terapeutisk for noen deltakere og distinksjonen mellom meg som venn eller forsker kan oppleves som uklar om hvordan å forholde seg til. Da jeg inviterte en forelder hjem til meg selv, måtte jeg være klar over muligheten som kan foreligger, om at vedkommende kan oppsøke min adresse i ettertid for å ville prate mere. Ettersom vår relasjon er betinget av selve intervjuet og intervjuets formål og min forskerrolle, ville det vært uetisk og uærlig av meg å tillate mere kontakt utover intervjuet ettersom jeg ikke kan bistå med noen profesjonell terapeutisk hjelp i den forstand.

4.8.2 Bruk av tankekart og vignetts

Med tankekart ønsket jeg at foreldrene selv skulle få definere sitt utgangspunkt og selv velge tema vi kunne samtale om. Se vedlegg C s.73. Jeg opplevde at tankekartet fungerte veldig godt for begge parter under intervjuet. Jeg presenterte tankekartet etter hvert som foreldrene hadde snakket litt om hvorfor de stilte til intervju og hvordan de opplevde det første møtet med familiesenteret. Dermed ble det en naturlig overgang da vi begge var blitt litt «varm». Da tankekartet skulle fylles ut, gikk jeg og gjorde noe annet, enten det var å gå på do eller å sette på mere kaffe, slik at de skulle få rom til å skrive uten å kjenne på noe tidspress. Da de følte seg ferdig med å skrive, begynte vi å snakke rundt det som var skrevet ned. Noen ganger pekte jeg og etterspurte en dypere forklaring omkring et ord som de hadde skrevet, andre ganger tok foreldrene selv initiativ og styring på hvilket begrep de ville snakke omkring. Det ble i det hele en veldig avslappet og fin samtale, med tankekartet imellom oss. Vignetts trakk jeg fram mot slutten av intervjuet, da det føltes mest naturlig og kjente at vi kanskje begynte bli litt «tom». Se vedlegg D s.74. Hos de to andre deltakerne valgte jeg å ikke benytte vignetts, da vi snakket så mye og utfyllende omkring tankekartet og det ble naturlig å avslutte uten vignetts. Samtidig kjente jeg at deltakerne allerede hadde berørt mange av de samme temaene som vignetts inneholdt. Intervjuguiden endte jeg opp med å ikke ta i bruk, da tankekartet ble såpass vellykket.

4.9 Validitet og reliabilitet

Innen kvalitativ forskning anvender man gjerne begrepene pålitelighet og troverdighet som synonym for reliabilitet og validitet, da det er mer forenlig med et kvalitativt forskningsperspektiv. Pålitelighet innebærer hvordan data samles inn, bearbeides og hvilke data som anvendes. Med en fenomenologisk tilnærming kan jeg som forsker kun forholde meg til

foreldrenes uttalelser, oppfatninger og forestillinger som kommer fram i intervjuet. Jeg har derfor ikke anledning til å kontrollere om det som blir sagt stemmer overens med det som faktisk hendte i den gitte konteksten der fenomenet ble opplevd. Det er imidlertid foreldrenes subjektive opplevelser som står i fokus for forskningen, slik at de opplevelser og oppfatninger kan dermed ikke betraktes som usanne eller feil, selv om andre personer har hatt andre opplevelser i relasjon til det samme fenomenet. Jeg bringer også med en forforståelse, samt egne tolkninger av foreldrenes beskrivelser, for å forsøke finne en underliggende mening, eller uttrykke noe som virker uklart på en tydeligere måte. Av dette kan en si at den kvalitative forskningsmetoden er både verdiladet og kontekstavhengig. Som igjen medfører at en annen forsker umulig kan duplisere min forskning. Med en fenomenologisk- hermeneutisk tilnærming, kan foreldrenes beskrivelser av opplevde fenomen, forstås på ulike måter. Derfor har jeg gitt leseren en mest mulig tydelig beskrivelse av intervjukontekst, samt en åpen og fullstendig framstilling av framgangsmåten under hele prosessen (Johannessen, m. fl, 2015, s.231).

Troverdighet omfatter i hvilken grad framgangsmåte og funn reflekterer studiens formål og hvorvidt det representerer virkeligheten (Johannessen. mfl. 2015, s.232). Det innebærer at forskningen undersøker det den sier den skal og hvorvidt metoden er egnet til å få fram den kunnskapen som søkes. Med formålet ligger også studiens mål om overførbarhet, også kalt ekstern validitet (Johannessen. mfl, 2015, s.233). Det innebærer hvorvidt min studie lykkes med å etablere beskrivelser, begreper, fortolkninger og forklaringer som er nyttig på andre områder enn det jeg skal undersøke. Det er ikke studiens mål å generalisere resultatene, men å skape en rik og fordypet kunnskap av noen foreldres opplevelser og erfaringer med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter. Funnene kan videre gi en dypere forståelse av foreldres opplevelser og erfaringer, som befinner seg i en sårbar posisjon, som er mer eller mindre sannsynlig og kan ha mer eller mindre overføringsverdi. Ved hjelp av blant annet tankekart som metode, kom jeg i en dyptgående dialog med foreldre, hvor de beskrev sine erfaringer med å bo på et familiesenter og sine relasjoner til ansatte. Kunnskapen som ble konstruert ut ifra dette, mener jeg reflekterer studiens formål og er representativ. Foreldrenes beskrivelser kan videre ha nytteverdi for de som samarbeider med foreldre i sårbare situasjoner.

4.10 Analyse

4.10.1 Transkribering

Etter hvert intervju transkriberte jeg med det samme da ting enda var friskt i minnet. Det varierte mellom hvor mye som ble fylt ut på hvert tema på tankekartet. Temaet «meg selv som person på et familiesenter» og «meg selv som mor/far på et familiesenter» var det ingen som skrev på og jeg har sett bort ifra disse. Temaet «ansatte på et familiesenter» på tankekartet, var det som samtlige av foreldrene hadde skrevet flest ord på og som var utgangspunkt for de mest utfyllende beskrivelser under intervjusamtalen.

4.10.2 Kategorisering

Etter å ha transkribert leste jeg igjennom alle intervjuene to ganger uten å ta notater, for å få et mest mulig helhetlig bilde av hva foreldrene faktisk sa. Da jeg leste igjennom den tredje gangen brukte jeg merkelapper der det var noe relevant og viktig som berørte tematikken. Så gikk jeg tilbake på runde fire og her streket jeg ut og skrev stikkord og korte formuleringer av lengre utsagn. Dette kalles gjerne for meningsfortetting. Meningsfortetting innebærer en forkortelse av intervjupersonens uttalelser til korte formuleringer. Omfattende fortellinger som informanten gir, blir komprimert og kortet ned betraktelig (Brinkmann & Kvale, 2017, s.232). På denne måten lokaliserte jeg utsagn som var relevant og knyttet til oppgavens problemstilling, altså det som belyste det relasjonelle mellom foreldre og ansatte. Deretter skrev jeg ned disse forkortede formuleringene og stikkordene punktvis på et eget ark, for hvert intervju for lettere å kunne se en sammenheng da jeg leste igjennom. Jeg oppførte sidenummer bak punktene som viste til siden der det stod i det transkriberte intervjuet, slik at jeg lett kunne gå tilbake og se den fullstendige beskrivelsen og ut ifra hvilket tema og eventuelt ord fra tankekartet. Ut ifra alle punktene begynte ulike kategorier å vise seg. Jeg kom fram til tre kategorier som jeg opplevde ivaretok det mest essensielle i funnene. Jeg ga hver kategori en farge og gikk deretter tilbake til de transkriberte intervjuene og markerte utsagn med samme farge som passet til kategorien. Deretter, med mitt teoretiske rammeverk og tidligere forskning i bakhodet, leste og tolket jeg mine funn ut ifra dette og så sammenhenger. Jeg hadde et stort datamateriale, der noen av beskrivelsene var såpass karakteristiske at det ikke var mulig å ta med, av hensyn til vern om

anonymitet. Jeg valgte å forholde meg til det som reflekterte relasjonen mellom ansatte og foreldre.

I arbeidet med analysen, gjennom å se på tvers av foreldrenes beskrivelser, kom jeg fram til følgende 3 kategorier; «*Opplevelse av å være dømt på forhånd*», «*Å føle seg overvåket og vurdert*» og «*Betydningen av relasjonen til ansatte*». Kategoriformuleringene representerer min tolkning av det foreldrene fortalte og som jeg mener belyser det relasjonelle. Den første kategorien «*opplevelse av å være dømt*» er basert på funn fra spørsmål som jeg stilte alle foreldrene tidlig i intervjuet. Jeg spurte foreldrene om hvordan de opplevde det å skulle flytte til et familiesenter og hvordan de husket det første møtet. Dataen i de neste to kategoriene, er foreldrenes beskrivelser med utgangspunkt i noen av de ordene som ble skrevet på de ulike tema fra tankekartet og som dannet bakgrunn for samtalen i intervjuene. Jeg har valgt å gi de tre mødrene fiktive navn i presentasjon av funn; Vilde, Marie og Gunn.

5 Presentasjon av funn

Jeg vil her presentere de funn fra studien jeg mener synliggjør de essensielle meningene i tilknytning til foreldrenes beskrivelser av sine opplevelser og erfaringer med sine relasjoner til ansatte. For å illustrere hvordan tankekartet bidro til de utdypende beskrivelser fra foreldrene, har jeg skrevet ned noen av ordene som er utgangspunktet for beskrivelsene som presenteres i de tre siste kategoriene. Hva angår Vignetts, var det kun én av foreldrene som fikk presentert dette. Det vil bli benevnt i løpet av presentasjonen.

5.1 Opplevelsen av å være dømt på forhånd

Jeg vil her presentere foreldres beskrivelser av hvordan de opplevde det å skulle flytte inn på et familiesenter og deres erfaringer og opplevelser med det første møtet. Foreldrene fortalte om hvordan det å komme på familiesenter opplevdes som tungt og som en veldig spesiell situasjon å skulle stå i. Vilde fortalte at;

du er jo litt sånn sorteper når du kommer dit da tenker jeg...eller hva man skal si...jeg kjente mye på det hvert fall...og...men det var noe helt annet enn med barnevernet da...ble veldig lettet sånn etter hvert når jeg ble bedre kjent med de der da

Her beskriver Vilde hvordan hun opplever å være assosiert med noe negativt, da med bakgrunn i erfaringer fra barnevernet. Hun forteller også hvordan hun opplevde oppholdet som positivt, i sammenheng med det å bli kjent med ansatte. Gunn beskrev en opplevelse av et stort press ved innflytting;

det blir sånn en kjenner på presset og...tenker over hver minste ting...ja...nesten...tenkte liksom på hvilke sokker jeg tok på ungen min. altså det er veldig...det er skikkelig press. Og jeg tenker at da når man kommer...at, en har med seg det presset og så når man kommer på en slik plass som er enda et større press...det blir vanskelig...det der er jo sånn siste sjanse for dem som kommer...enten eller. Det er vanskelig å leve i et sånt press på en sånn plass...det føles ikke naturlig.

Marie beskrev hvordan kontakten med barnevernet påvirket henne i møte med familiesenteret;

Det var helt kaos i holdet mitt...jeg tenkte liksom om de tenkte noe over hvordan jeg holdt (barnet) da jeg kom dit...jeg hadde jo ikke lyst til å være der og...jeg...var sint og oppgitt etter kontakten med barnevernet, så kjente liksom jeg måtte forsvare meg eller hva jeg skal si, når jeg møtte dem da...de kjente jo ikke meg og jeg tenkte de har sikkert pratet masse på forhånd med barnevernet

Her synliggjør Marie hvordan hennes behov for selvforsvar ble dannet med bakgrunn i en opplevd følelse av å være dømt på forhånd. Erfaringer fra barnevernet preget alle foreldrenes fortellinger om det å være forelder i en sårbar situasjon. Vilde fortalte at;

Jeg følte at...du er jo på en måte blitt fortalt av barnevernet at du ikke er...(pause)...en god nok mor for barnet ditt og at de er bekymret for barnet...det er utrolig kjipt og...en vond følelse. Det blir liksom det du møter i døra da, når du kommer på en slik plass...at alle andre også tenker det om deg...følte jeg. Da vi hadde det første introduksjonsmøtet var det vanskelig å tenke på noe annet enn det da...så jeg ble veldig opptatt av å fortelle om det som var bra og at ikke alt bare var dårlig

I sine beskrivelser av hva de tenkte om det å skulle bli bruker av et hjelpetiltak som et familiesenter, fortalte samtlige av foreldrene at de assosierte det med noe negativt. Marie beskrev det slik;

Ja det er jo det å komme på en sånn plass der du vet hva det innebærer...altså jeg visste ikke helt hva jeg gikk til, men sånn...ut i fra nettsiden, så, og da, folk vet hva en sånn plass er til for liksom...så det er nedverdiggende...kjente jeg hvert fall...og så den der tanken om at dette kanskje er siste sjanse-aktig, enten eller...

(meg): mh...så du kjente på det at, at det er noe negativt knyttet til en sånn plass da?

(Marie): ja. Absolutt. Det er jo det...

Her bekrefter Marie eksplisitt hvordan hun forbinder familiesenter som institusjon, med noe negativt. Både Vilde og Marie beskrev hvordan følelsen av utrygghet og engstelse avtok, da de ble bedre kjent med ansatte, ved at de opplevde at ansatte ønsket dem og barnet vel. Jeg spurte Marie hvordan hun opplevde dette og hun svarte;

Nei da hjalp det jo veldig at hun, hun som ble min primærkontakt, sa at hun visste at jeg var glad i barnet mitt og at jeg ville (barnet) det beste, men at av og til så er det ikke så lett å alltid vite hva som er til det beste da

I kontrast til Marie sin beskrivelse, beskrev Gunn det første møtet med ansatte på familiesenteret slik;

jeg syntes begge så veldig sur ut. Ja. Sånn grinete. Og det var de også da, gjennom hele oppholdet

Foreldrene uttrykte at de opplevde et enormt press da de ankom senteret og at de var usikre på hvordan de skulle forholde seg til ansatte. Samtidig beskrev samtlige at de hadde negative erfaringer med seg fra kontakten med barnevernet. Vilde og Marie fortalte at når de først ble kjent, forsvant usikkerheten, da de følte at ansatte hadde gode intensjoner. Gunn derimot, beskrev en negativ erfaring med det første møtet og resten av oppholdet.

5.2 Å føle seg overvåket og vurdert

Usikker, press, unaturlig, overvåket, vurdert, ute av meg selv opplevelse, slitsomt

Foreldrene delte erfaringer med det å føle seg overvåket og vurdert på familiesenteret og hvordan dette ga en opplevelse av mye usikkerhet. Foreldrene fortalte også hvordan de opplevde å ikke være seg selv og at settingen derfor ble unaturlig. Vilde fortalte at;

Du tenker jo at alle vurderer deg på et familiesenter...altså det er jo en del av jobben...med kartlegging og sånt og masse samtaler sånn at...ja nei jeg følte ofte at jeg tenkte mye på hva jeg sa og skulle si...ikke si...passe på liksom...det var slitsomt

En opplevelse av at noen av de ansatte kun var der med oppdrag fra barnevernet, var det to av mødrene som beskrev at de kjente på og som bidro til usikkerhet overfor noen av de ansatte. Gunn, fikk presentert en vignett som beskrev hvordan en forelder opplevde det positivt at ansatte pusha henne når hun var lei og trengte det. Gunn kommenterte dette slik;

det manglet...skikkelig. Altså det er mange måter å gjøre det på, men det var ikke på noe sett og vis det der...hadde de vært mer innstilt sånn så hadde det kanskje gått litt lettere. Følte vel mest at de var på oppdrag fra barnevernet og vi var, var bare på oppbevaring...Så ja, en føler bare at en er på oppbevaring og at det bare er noen der som skal følge med på deg på en måte

Gunn beskrev hvordan hun følte at ansatte kun overvåket henne, uten å følge opp eller informere om av hva de fulgte med på. Vilde hadde skrevet «ute av meg selv opplevelse» på tankekartet, i relasjon til det å bo på et familiesenter. Jeg spurte hva hun mente og hun fortalte at;

Jeg klarte liksom ikke å være komfortabel som mor eller hva man skal si...fordi...du vet jo at det er akkurat den morsrollen de ansatte er ute etter å observere og vurdere som bra eller dårlig...det ble litt som å være på audition...veldig sånn unaturlig og veldig utmattende, for du er jo konstant PÅ sant, og blir vurdert...og tenker hva alle andre rundt deg sånn egentlig tenker...så derfor følte jeg meg ikke som meg selv, med mindre jeg var helt alene med (barnet)

Foreldrene delte opplevelsen av å bli veldig usikker på seg selv, samt usikker i relasjonen til de ansatte, fordi de kjente på den konstante følelsen av å bli vurdert. Marie fortalte at;

jeg var veldig usikker på meg selv på det tidspunktet...hadde veldig dårlig selvtillit og jeg var nervøs hele tiden for å gjøre noe feil i starten når jeg kom...jeg syntes også det var vanskelig å spørre...om...de «rette» tingene...jeg lurte jo på veldig mye, men...når du er på en sånn plass så...visste liksom ikke hva ansatte tenkte var...sånn...jeg tenkte «er dette et dumt spørsmål eller ikke» og hvordan blir det oppfattet...som en big deal eller ikke liksom?

Videre fortalte Marie at hun ikke turte fortelle at hun var veldig trøtt og sliten ettersom barnet var mye våken om natten og fikk av den grunn lite søvn;

...jeg visste ikke om det var innafor eller hva...sånn at jeg var redd for om jeg sa at jeg var veldig trøtt at de skulle tenke sånn «åja dette er for slitsomt for deg og du takler det ikke» liksom...

Å bo på et familiesenter ble beskrevet som mentalt krevende ettersom en føler seg vurdert eller overvåket. Marie og Vilde fortalte at usikkerheten og fornemmelsen av å være overvåket og vurdert, avtok med tiden. Begge to beskrev å ha en god relasjon til særlig én ansatt. Gunn, som ikke opplevde å få en god relasjon til en ansatt, uttrykte hvordan hun kjente på usikkerhet gjennom hele oppholdet.

5.3 Betydningen av relasjonen til ansatte

Hjelpsom, positiv, omsorg, ikke involvert, ufølsom, støttende, ekte, skeptisk, snill overflatisk, mestring, brydde seg, genuin, reservert, hørt, ærlig, trygg, tillitt, åpen, lite involvert

Nedenfor presenterer jeg foreldrenes synspunkter angående betydningen av relasjonen til de ansatte på et familiesenter. Foreldrene beskrev eksplisitt hvordan de opplevde sine relasjoner til ansatte, både på godt og vondt.

Vilde fortalte at hun aldri ble fornærmet av feedbacken hun fikk av ei ansatt dersom det ikke var så positivt og begrunnet det slik da jeg spurte hvorfor;

Ja det var vel...fordi jeg følte hun brydde seg om meg på ordentlig. Jeg vet jo at alle de som jobber der skal hjelpe og være snille og sånt, det er jo jobben deres liksom, men det føltes så mye noen ganger om du skjønner...at det bare var en del av jobben.

Jeg spurte Vilde videre hva det var som gjorde at hun opplevde at denne ansatte brydde seg på ordentlig, da svarte hun;

...hun husket alltid ting jeg hadde snakket om eller fortalt og spurte meg hvordan det gikk eller hva jeg tenkte om sånn og sånn...generelt hvordan det gikk med meg og brydde seg da. Virkelig. Hun tok seg alltid tid og...så var hun sånn «klemmete»,at hun kunne for eksempel se at jeg hadde en dårlig dag og bare gi meg en klem...ikke sånn hiv og hoi dette skal vi løse med det sammen, men hun...ga meg tid da...det var lov da og hun skjønte det

Vilde beskriver her hvordan hun opplevde fysisk nærhet fra en ansatt, som positivt og hvordan den ansatte kunne se når hun trengte det og ivaretok hennes behov. Gunn beskrev mindre gode

erfaringer med ansatte. Under beskriver hun hvordan hun opplevde relasjonen til sin primærkontakt;

Jeg følte liksom ikke at hun satte til den siden...eller...hun satt ikke seg til for å prøve å...«nå hører jeg på deg» og kanskje gi noen råd eller bare høre på deg og...jeg syntes ikke det, så det ble litt falskt. Og det var egentlig hele oppholdet...i og med at jeg ikke følte at de hørte på meg og sånne ting

Videre fortalte Gunn at;

Jeg syntes ikke at de...når det ble vanskelig til tider, de var ikke noe god på å løfte opp. De kunne kanskje bare sagt tre positive ord så hadde det hjulpet meg mye det som mor som stod i den situasjonen...jeg syntes ikke det var...det var sånn...de var mer opptatt av å sitte på kontoret og flirte, sant...du hørte kaklet der inne...og du stod der og ventet...og jeg tenker at dem som jobber på en sånn plass, de, skulle brydd seg litt mer...vært litt mer tilstede.

Gunn fortalte også om et møte med ei på senteret som hun husket å ha en god erfaring med;

...hun startet liksom fra bunnen av, fra man blir født og oppover og hun var veldig okey. Hun brydde seg på ekte hun...hun tok seg tid til å prate og sånne ting og...hvis alle hadde vært som henne tenker jeg, så, det er jo en jobb som...er så klart spesiell, de har en familie hjemme de også, de sa det ofte... «vi har også en familie hjemme».

Gunn fortalte at hun likte denne ansatte. Dessverre hadde hun kun møtt denne personen få ganger i løpet av oppholdet. Gunn hadde skrevet «ikke involverte» på tankekartet. I tillegg fikk hun presentert en Vignetts som bidro til å utdype dette. Vignetten beskrev hvordan en forelder hadde opplevd at ansatte var lite tilstedeværende. I den sammenheng beskrev Gunn sin erfaring slik;

der var de skikkelig kvalm egentlig...det er jo deres kontor, så klart, men, også var det sånn at jeg måtte kakke på da, stå og vente...og (barnet) var jo veldig nysgjerrig og ville inn og se da, så (barn) fikk kjeft da på en måte, noe jeg syntes ble veldig ekkelt, at de skal liksom være profesjonell og sånn...og da, til slutt så bare åpnet de så vidt døra «dette er våres rom det»...altså, jeg forstår jo det, men, de satt jo der inne hele tiden og jeg tenkte. Hva gjør dere der inne, hvorfor sitter dere der og spiser kake, sant...jeg tenker sånn, de skal jo involvere seg såpass i ens liv uansett, så da kan de jo involvere seg enda litt mer. Gi litt mer av seg selv.

Her beskriver Gunn hvordan hun opplevde at ansatte ignorerte både henne og barnet og hvordan ansatte kun involverte seg på egne premisser.

Vilde hadde skrevet ordet «omsorg» på tankekartet. Jeg spurte henne om å utdype dette og hun sa;

Mmh. Ja hun brydde seg...virkelig, og....det var så godt...

Her tok meg og mor en liten pause da det ble veldig emosjonelt. Jeg hentet to glass vann til oss for å gi henne litt rom og for å lette atmosfæren. Da vi begge hadde fått svelget klumpen som satte seg i halsen fortsatte vi;

(meg) hun var viktig for deg?

(Vilde) ...hun var som sånn tempur pute....som jeg kaller det (haha)...du vet sånn som går ned og ut igjen etter man har trykket i den.....hun var sånn...ikke at jeg trykket på henne, men jo, at jeg kunne jo bli veldig irritert og frustrert og sånt og si...ja litt fæle ting kanskje til henne da...men hun endret seg ikke allikevel, hun var fortsatt omsorgsfull og åpen med meg....hun ble liksom aldri tom eller hva jeg skal si....veldig sånn tilgivende.

Vilde beskriver her hvordan hun opplevde omsorg fra en ansatt og hvor betydningsfullt det hadde vært at den ansatte alltid var der for henne. Marie hadde også uttrykt hvordan hun opplevde at en ansatt brydde seg om henne på ordentlig og hvor godt det var. Marie beskrev i tillegg en opplevelse av hvordan en ansatt hadde bidratt til at hun fikk en opplevelse av mestring og å ha trua på seg selv;

(meg) du skriver mestring?

(Marie) ja...selv om det var tøft og...at jeg ikke ville dit først...så fikk jeg jo møtt hun (ansatte) da. Hun så noe positivt ved MEG...som gjorde at jeg i hvert fall også kjente mestring...ting jeg aldri hadde tenkt om meg selv liksom...kommer jo dit og tenker sånn «ja enda et nederlag»

Marie fortalte videre at;

Da vi flyttet ut følte jeg meg mer trygg på meg selv og hadde trua på at dette skulle gå bra...hun trodde på meg og det...gjorde at...(emosjonelt)...ja at jeg også gjorde det

Her ble Marie blank i øynene og måtte ta et ekstra dyppust da hun fortalte det. Gunn derimot, som fortalte om mindre gode erfaringer og opplevelser i sin relasjon til ansatte sa at;

...alle er ikke Kari Nordmann som jeg bruker å si...sånn at, de vet jo hvilke utfordringer jeg har...jeg...jeg er litt bitter enda kjenner jeg

(meg) Du er bitter?

(Gunn) Ja jeg er det...for...det ødela så mye

Foreldrene beskriver hvordan relasjonen til en ansatt påvirket dem, enten det var positivt eller negativt. En opplevelse av at ansatte brydde seg på *ekte*, var betydningsfullt. En relasjon preget av at den ansatte viste omsorg, tillitt og møtte foreldrene på sine følelser, var det som utgjorde en opplevelse av at en ansatt virkelig brydde seg. Særlig gjaldt dette for opplevelsene og erfaringene som Vilde og Marie beskrev å ha erfart i relasjon til én ansatt. Gunn derimot, delte dessverre ikke de samme positive erfaringer og opplevelser som de to andre mødrene. Gunn opplevde at ansatte ikke tok seg tid og var utilgjengelig. Hun opplevde å ikke bli bekreftet eller å få støtte da hun trengte det.

6 Diskusjon av funn

Hensikten med denne studien er å løfte fram foreldrenes opplevelser og erfaringer med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter. Jeg vil i det følgende drøfte essensen av foreldrenes beskrivelser av sine opplevelser og erfaringer, forankret i mitt teoretiske rammeverk og i lys av tidligere forskning. Diskusjonen følger samme kronologiske rekkefølge som kategoriene framstilt i presentasjon av funn. Basert på mitt empiriske materiale vil jeg belyse de faktorer som viser seg å være av betydning for foreldre, i sine relasjoner til ansatte på et familiesenter. Funnene viser at en god eller dårlig relasjon til en ansatt, var noe foreldrene la mye vekt på og hadde betydning for opplevelsen av oppholdet på et familiesenter.

6.1 Opplevelsen av å være dømt på forhånd

Det å skulle flytte inn på et familiesenter, opplevdes som noe veldig inngripende og sårt for foreldrene jeg intervjuet. Det ble husket som en overveldende og tøff situasjon å skulle stå i. Foreldrene beskrev at de opplevde følelser i form av usikkerhet, skepsis og engstelse, samt det å skulle bli bruker av en institusjon som har som formål å bedre foreldrekompentansen. Det ble assosiert med noe flaut og nedverdiggende ifølge foreldrene. Som funnen viser hadde samtlige av

foreldrene med seg negative erfaringer ifra barnevernet, før innflytting, som utløste en følelse av å være dømt som en ikke god nok omsorgsgiver.

På familiesentre er foreldre plassert etter barnevernloven § 4-4,2. Loven skriver at det skal foretas tiltak dersom omsorgen for et barn ikke er tilfredsstillende. Dette betyr med andre ord at foreldre som bor på et familiesenter er vurdert til å ikke utøve en tilfredsstillende foreldreomsorg. Slik jeg forstår Goffman (1963) sin definisjon av stigma, kan det å bli vurdert som å ikke være en god nok forelder karakteriseres som stigmatiserende for den det gjelder. Sagt på en mer eksplisitt måte, innebærer det å få merkelappen «dårlig forelder». Foreldrenes negative erfaringer i møtet med barnevernet, kan gjenspeile det Goffman mener med sterk miskreditering av ens identitet i den gitte relasjonen (Goffman, 1963, s.4). Ser vi nærmere på relasjonen mellom forelder og ansatte kan det sies at det å bli bærer av stigmaet «dårlig forelder» manifesterer seg i og gjennom den relasjonen de hadde til saksbehandler i barnevernet. Goffman mener at et stigma leder til skjøre tillitsrelasjoner, noe som viste seg ved at foreldrene beskrev en følelse av usikkerhet. De var skeptiske i møtet med ansatte på familiesenteret, noe som kanskje var et resultat av det stigmaet de kjente på og erfaringen med fraværet av tillit fra barnevernet. Følelsen av å være stigmatisert som «dårlig mor» og å bli plassert etter barnevernet sitt hjelpetiltaket, tolker jeg i samsvar med det Honneth (2008, s.140) beskriver som å bli krenket i den rettslige og den solidariske sfæren. Foreldrene opplever krenkelse i den rettslige sfæren, ved å ikke oppleve at å bli anerkjent av systemet som en rettsperson eller som del av et rettslig fellesskap, ved at barnevernet fatter vedtak om opphold på et familiesenter, enten det er tvang eller frivillig-tvang. Slik en mor fortalte at «jeg hadde jo ikke lyst til å være der». Videre indikerer et slikt vedtak en åpenbar oppfatning om at foreldrenes omsorgsutøvelse blir vurdert som mangelfull. At ens foreldreferdigheter blir vurdert som mangelfull, kan dette karakteriseres som å bli krenket i den solidariske sfære, slik jeg forstår Honneth. Slik krenkelse kan bidra til stigmatisering og tap av identitet og selvtillit til å være foreldre (Honneth, 2008, s.143).

Foreldrenes beskrivelser av kontakten med barnevernet og det å flytte på et familiesenter er også gjenkjennbart i det Thrana og Fauske (2013, s.2) skriver om at kontakt med barnevernet oppleves som stigmatiserende. Da jeg fulgte opp Maries utsagn, om at hun opplevde det som «nedverdiggende» å skulle bo på et familiesenter, og om hun mente det var noe negativt knyttet til en slik plass, responderte hun med et toneleie som tilsa at det var noe selvsagt, da hun svaret «det

er jo det». Det Marie kjenner på, og som de andre foreldrene i studien også ga uttrykk for, er antakelig i forbindelse med tanken om at kontakt med både barnevern og et familiesenter som hjelpetiltak, bryter med et av samfunnets kanskje mest sentrale roller, da evnen til å ta vare på sitt eget barn (Slettebø, 2009, s.15; Goffman, 1976, s.13).

Midjo (2010, s.138) fant at kontakt med barnevernet kan utløse et behov blant foreldre om å måtte verne seg mot det stigmaet det kan medfølge. Tilsvarende, fortalte foreldrene i min studie om det å kjenne på følelsen av å måtte forsvare seg eller stresse med å også få fram de positive sidene ved ens foreldrekompetanse, i møtet med ansatte på familiesenteret. Det eksisterte en engstelse blant foreldrene om det å skulle bli møtt av ansatte på familiesenteret, med fordommer eller samme stempeling som de hadde opplevd ifra kontakten med barnevernet. For eksempel Marie som fortalte hvordan hun opplevde det som veldig ubehagelig at ansatte på familiesenteret nok allerede hadde snakket med barnevernet om henne, før de selv hadde blitt kjent med henne i person. Vilde som beskrev hun følte seg som «sorteper», i møte med ansatte, reflekterer stigmaets ansikt. Engstelsen foreldrene kjente på, kan være en redsel for å skulle bli møtt av ansatte, som i denne sammenheng er de «normale», altså de uten stigma, med en miskrediterende holdning om at forelderen er «not quite human» (Goffman, 1963, s.5). En slik tilnærming finner vi blant annet i studien til Smithson & Gibson (2015) som viser til funn der foreldre beskriver en opplevelse av å bli behandlet som «less than human» (Smithson & Gibson, 2015, s.568). Frykten for å bli behandlet av «de normale ansatte» på en miskrediterende måte, grunnet sitt stigma, kan tenkes å framkalle et behov for å gå i forsvar som forelder, i møtet med ansatte.

6.1.1 Å forsvare seg selv mot krenkelse

Opplevelsen av å måtte forsvare seg, slik foreldrene ga uttrykk for, tolker jeg i relasjon til det Honneth omtaler som kamp mot krenkelse. Som konstatert tidligere er foreldrene som kommer til et familiesenter i en sårbar situasjon og det å være stigmatisert gjør dem ekstra sårbar. I lys av Honneth, tolker jeg det som at foreldre på et familiesenter, gitt den sårbare situasjonen de befinner seg i, er i en konstant kamp om anerkjennelse og en kamp mot krenkelse fra de omkring seg. Honneth skriver at erfaring med sosial nedverdiggelse kan motivere en person til å delta i en praktisk kamp. Den praktiske kampen som utløses ved at man blir nektet sosial anerkjennelse, kan vise seg ved negative følelsesreaksjoner i form av skam, raseri, krenkelse og forakt (Honneth, 2008, s.145). Funnene viser at foreldrene har opplevd en form for krenkelse i møtet

med barnevernet, som igjen kan ha utløst en praktisk kamp, som gjør at de opplever å måtte forsvare seg selv i møtet med ansatte på et familiesenter. Som Høilund og Juul (2015, s.44) presiserer, kan slike erfaringer ødelegge for relasjonen mellom borger og systemet. Både Goffman og Honneth diskuterer omkring menneskets kamp om å opprettholde sin identitet og selvværd og samtidig hvordan denne kun kan dannes i relasjon til andre. Hva skjer så med ens identitet dersom man føler seg stemplet av omgivelsene, som en «ikke god nok forelder»? Jeg tolker det som at foreldrene kan oppleve det som identitetstruende.

Goffman skriver at den stigmatisertes identitet ødelegges ved at man møter en verden som ikke viser aksept. Han skriver at det skjer krenkelse av ens personlighet i møte med en institusjon og at mennesket må kjempe for å opprettholde og bevare sin identitet og sitt syn på seg selv (Goffman, 1976, s.19). I lys av Honneth og Goffman, tolker jeg det som at når foreldrene opplever seg stigmatiserte i sin relasjon til ansatte i barnevernet, blir kampen mot krenkelse og om anerkjennelse mer konsentrert.

I denne sammenheng, kan det se ut som at ansattes tilnæringsmåte til foreldrene som kommer til familiesenteret, er kritisk for de videre samarbeidsmulighetene og for kvaliteten på relasjonen mellom ansatte og foreldre. I den forbindelse mener jeg det er aktuelt å reflektere omkring hvorvidt en forelder er mottakelig for å ta imot hjelp, dersom man kommer på et familiesenter og allerede er i kampmodus og kjemper for å opprettholde sin identitet og sin selvværdsetting, som er blitt truet.

6.1.2 Vi ønsker det beste for ditt barn

Både barnevernet og et familiesenter er i utgangspunktet et hjelpetiltak, der de profesjonelle har en intensjon om å hjelpe. Slik foreldrene i min studie beskrev det og slik jeg forstår det, ankom de familiesenteret i forsvarsmodus, som utfall av kontakten med barnevernet. Av den grunn, ble det ekstra viktig at ansatte på familiesenteret møtte foreldrene med en anerkjennende og forståelsesfull holdning. To av mødrene opplevde dette og fikk en god relasjon til en ansatt gjennom oppholdet. Det som hjalp var for eksempel en ansatt som ved det første møtet med den ene moren hadde fortalt henne at hun visste at moren var glad i barnet sitt og ønsket barnet det beste, men at det ikke alltid er like enkelt å vite hvordan en skal utøve det i praksis. Måten Marie beskriver den ansattes tilnærming, tolker jeg som at hun opplevde å bli anerkjent. Jeg anser det

også som forenlig med det Honneth presiserer om at anerkjennelse må ha en selvstendig intensjon, det vil si den ansatte anerkjente moren ut ifra de egenskaper som allerede eksisterte og legitimerte dem som verdifull, ved å bekrefte overfor moren at hun visste at moren var glad i barnet sitt og ønsket det beste for sitt barn (Honneth, 2008, s.233). Det som også viste seg å være betydningsfullt for foreldrene, i møtet med familiesenteret, var at ansatte ga uttrykk for at de ville hjelpe både mor og barn og at ikke fokuset kun var på å hjelpe barnet som var i risiko på grunn av mor, men at fokuset var å gi hjelp til begge. I lys av Honneth, anser jeg det som ansattes ansvar og mulighet å møte foreldrene på en anerkjennende måte, slik at det kan fjerne følelsen av å måtte kjempe for anerkjennelse og mot krenkelse og på denne måten lettere gjøre foreldrene disponibel for å ta imot hjelp og å opprette en god relasjon.

I tråd med studien til Thrana og Fauske (2013), som poengterer hvordan møtet med barnevernet er avgjørende for samarbeidet, viser min studie at dette også var gjeldende på et familiesenter. Thrana og Fauske (2013, s.234) støtter seg også til Honneth når de beskriver betydningen av å møte foreldre i kontakt med barnevernet med anerkjennelse og respekt, uavhengig av posisjonen foreldrene står i, for å skape et godt samarbeid. Empirien min viser at der foreldrene opplevde å bli møtt av ansatte som anerkjente dem og var forståelsesfull overfor at det var en vanskelig situasjon å skulle stå i, opplevde de å lettere kunne senke skuldrene etter kort tid og ble mer trygg på at de som jobbet der hadde gode intensjoner. Dette skapte igjen gode forutsetninger for det videre samarbeid. Samtidig viste mine funn hvordan en forelder opplevde fravær av anerkjennelse. Gunn beskrev ansatte som lite imøtekommende da hun kom til et familiesenter. Slik hun uttrykte det; «Jeg syntes begge så veldig sur ut. Ja. Sånn grinete...». Gunn sin beskrivelse ser jeg i relasjon til det Goffman skriver om å bli møtt med miskreditering. Goffman skriver at de som forholder seg til mennesker som er stigmatiserte, kan unnlate å vise den respekt og hensyn som de ikke-belastede sidene av deres sosiale identitet, da stigmaet «ikke god nok mor», kunne ha gitt grunn til å forvente (Goffman, 1963, s.4). Slik jeg tolker det, kan det være at Gunn ble møtt av ansatte som gjennom sine holdninger, kommentarer og toneleie, indikerte at hun ikke var en tilfredsstillende mor. Samtidig kan det også være at hennes sårbarhet i den situasjonen påvirket hennes opplevelse av stigma. Uansett, hennes opplevelse av krenkelse burde bli tatt på alvor. Honneth (2008, s.140) mener at opplevelse av en manglende anerkjennelse ikke handler om urett i form av innskrenking av menneskets handlingsfrihet, men dreier seg mer om en (observert) skadelig atferd som medfører at en person krenkes i sin selvforståelse. Samtidig,

kan det tenkes at en ikke burde se bort fra at innskrenking av handlingsfrihet (handlingsfrihet som forelder) bidrar til å forsterke en mors opplevelse av sitt stigma og miskjennelse, innenfor en institusjonell setning som et familiesenter. Følgelig, slik Gunn beskrev det i intervjuet, ødela det mye for resten av oppholdet.

6.1.3 Oppsummering

Dersom ansatte er seg bevisst at de foreldre som kommer til et familiesenter kan oppleve seg dømt og stigmatisert og av den grunn kan kjenne på en slags forsvarsfølelse, kan det kanskje være nyttig å være åpen om dette overfor foreldrene og imøtekomme det. Å bli anerkjent handler om å bli sett og bekreftet som det mennesket man er (Honneth, 2008, s.121). Dette innebærer at når man kommer som forelder på et familiesenter, at ansatte først og fremst anerkjenner forelderens som en likeverdig, unik person, enn kun som en «ikke god nok mor». Slik foreldrene i studien uttrykte det, innebar det at ansatte anerkjente det faktum at det var en tøff situasjon for foreldrene å stå i og at de hadde forståelse for det, samt at de ønsket å hjelpe og støtte både mor og barn. Slik jeg tolker det, kan det at den ansatte møter foreldrene med anerkjennelse, både avverge og flytte fokuset fra opplevelsen av å måtte forsvare seg selv og sin identitet som forelder, og få hjelp til å endre og bedre situasjonen for seg selv og sitt barn.

6.2 Å føle seg overvåket og vurdert

Foreldrene jeg intervjuet, delte en erfaring med å føle seg overvåket og vurdert da de bodde på familiesenter. Det å føle seg overvåket og vurdert er nok uunngåelig når man bor på en institusjon, da særlig et tiltak som et familiesenter som både skal utrede, vurdere og drive med veiledning og forbedre foreldrekompentansen (Sjøvold & Furuholmen, 2015, s.155, s.178). Trolig vil det nok alltid eksistere en mer eller mindre opplevelse av å bli vurdert og det at noen holder et øye med deg, da dette er realiteten på et tiltak der ansatte har som formål å hjelpe. Allikevel vil det variere om denne følelsen oppleves som mer negativ enn positiv, avhengig av den ansattes tilnærming.

6.2.1 Å holde igjen

I min undersøkelse fant jeg at de foreldrene som hadde fått en særlig god relasjon til en ansatt, opplevde det å bli overvåket og vurdert som mindre belastende og ufarlig med tiden, grunnet den

tryggheten og tilliten de kjente med å ha en relasjon til en ansatt. Allikevel fortalte samtlige av foreldrene at de var tilbakeholden, særlig i starten av oppholdet og at de vegret seg for å være ærlig om hva de følte. Foreldrene fortalte at de heller lot være å si ting eller spørre, da de var redde for at det skulle bli tolket feil eller virke tilbake på dem negativt, i relasjon til deres rolle som mor. Goffman hevder at møtet med den totale institusjon kan framkalle et skille mellom et menneskes rolle og identitet, i den forstand at man nærmest gir opp sin identitet, det han kaller for rolleberøvelse. Dette resulterer i at en person holder tilbake noe av seg selv, i møte med en institusjon, for å bevare sin identitet (Goffman, 1976, s.26). Kan det tenkes at noe lignende som det Goffman beskriver, også er gjeldende i foreldrenes situasjon på et familiesenter? Som presentert i empirien fortalte Vilde at hun kjente på en «ute av meg selv opplevelse» i sin rolle som mor på et familiesenter. Jeg tolker Vildes opplevelse av det å ikke kunne være seg selv, i lys av det Goffman beskriver om å holde igjen noe av seg selv, for å verne om sin identitet, når man bor på en institusjon som et familiesenter. Foreldrene kommer til et familiesenter med en opplevelse av å være stigmatisert, samt at det å skulle bli bruker av en institusjon også kan bidra til stigmatiseringsprosesser. Dette kan oppleves som identitetstruende. I denne sammenheng tolker jeg det som at foreldrene opplevde å måtte holde igjen sider ved seg selv, nettopp på grunn av det stigmaet de kjenner på og redselen for at dersom de fortalte om noe som var vanskelig eller lignende, kunne det bli oppfattet av ansatte som negativt og kun forstått ut ifra det stigmaet kommuniserer, framfor noe annet. Slik som Marie som ikke turte være ærlig om at hun var sliten og trøtt på grunn av mange våkne netter, eller som lurte på om hva som var «rett» å spørre om eller ikke. Allikevel viste det seg at denne tilbakeholdenheten gjaldt særlig i starten av oppholdet, men avtok etter hvert med tiden og på grunn av en god relasjon til en ansatt, som foreldrene opplevde de kunne lufte tanker og bekymringer med. To av foreldrene jeg intervjuet hadde erfaring med en slik god relasjon til en ansatt. Hva som skapte den gode relasjonen, vil jeg komme nærmere inn på i neste kategori.

6.2.2 Overvåkning, med oppdrag fra barnevernet

Gunn opplevde seg usikker og overvåket gjennom hele oppholdet og beskrev en opplevelse av å være «på oppbevaring» der hun følte at ansatte kun var der for å observere henne, med oppdrag fra barnevernet. Uggerhøj (2011, s.44) fant at foreldre som ble undersøkt av barnevernet, følte seg overvåket og at myndighetene kun skulle sjekke om de var gode nok foreldre. Tydelig

informasjon om formål og hensikt med å bli observert, er et ønske blant foreldre og en forutsetning, for et godt samarbeid, da det skaper mindre usikkerhet (Uggerhøj, 2011; Kvello, 2015; Haugen, m.fl, 2012). Gunn hadde ikke en god relasjon til noen ansatte, da hun var på familiesenteret. I tråd med Haugen (2012) og Uggerhøj (2011) kan det tenkes at dersom Gunn hadde hatt en god relasjon til de ansatte, kunne det kanskje ha bidratt til å gi henne mer og bedre informasjon. Videre kunne dette trygget henne og lagt til rette for bedre samarbeid, snarere enn å gi en opplevelse av kun å være overvåket og på oppbevaring. Slik jeg leser funnene og forstår foreldrenes uttalelser, var det relasjonen til en ansatt som kunne bidra til om man som foreldre på et familiesenter opplevde å kunne være mer åpen overfor den ansatte, eller reservert og holde tilbake av seg selv. I denne sammenheng vurderer jeg den ansattes evne til å skape en god relasjon til en forelder på et familiesenter av særlig betydning, med tanke på muligheten for at foreldrene skal klare å være åpne om hva de kjenner på. Dette for at den ansatte bedre skal kunne vurdere og ikke minst samtale med foreldrene om situasjonen og om foreldrenes omsorgskapasitet, da særlig av hensyn til barnet. Videre fordrer det at ansatte kommer i en god relasjon til foreldrene, slik at foreldrene opplever seg både verdsatt og at det er rom for å kunne dele hva enn det måtte gjelde (Turney, 2012; Haugen m.fl, 2012).

6.2.3 Oppsummering

Studien til Christiansen og Moldestad (2008), fant også at relasjonen til ansatte var av særlig betydning for hvorvidt foreldrene hadde en positiv eller negativ opplevelse med hjelpetiltaket. I den forbindelse, hadde foreldrene i studien poengtert betydningen av det å kunne være åpen med ansatte og det å ikke måtte «tilsløre» problemene man hadde eller kjente på. Videre hadde dette banet vei for et godt samarbeid med den ansatte og bidratt til positiv endring for familiens situasjon (Christiansen & Moldestad, 2008, s.136). Den ansatte bør etterstrebe et mål om å skape en relasjon til foreldrene, slik at det åpner opp for at alle kortene kan legges på bordet og på denne måten etablere et godt samarbeid. På denne måten kan en kanskje unngå at en som forelder på et familiesenter i så stor grad føler seg overvåket og derfor holder igjen noe av seg selv, som antakeligvis kan være nyttig for en ansatt å vite om.

6.3 Betydningen av relasjonen til ansatte

Funnene jeg valgte å trekke ut og som formet seg til kategorien «betydningen av relasjonen til ansatte» mener jeg belyser særlig essensen i hvordan foreldrene i denne studien opplevde sine relasjoner til ansatte på et familiesenter og ikke minst hvilken betydning det hadde. Måten foreldrene ordla seg på, de følelsesuttrykk som kom til syne og kroppsspråk, da foreldrene snakket om ansatte, ble for meg en tydelig indikasjon på hvor betydningsfull en ansatt hadde vært for forelderen, i positiv forstand. Samtidig som det også ble tydelig hvilken betydning en ansatt kunne ha hatt, for den forelderen som hadde negative erfaringer i sin relasjon til ansatte. I denne sammenheng, slik jeg tolker det, ble det veldig klart hvordan anerkjennelsens betydning kommer til syne i dets fravær.

6.3.1 Ansatte som bryr seg på ekte

Med foreldrenes beskrivelser, viste det seg å eksistere en opplevd følelse blant foreldrene, der de kjente en forskjell mellom ansatte som brydde seg på ekte og ansatte som brydde seg fordi det var det jobben som ansatt i et hjelpetiltak tilsa, slik jeg tolker foreldrenes utsagn. Å oppleve at den ansatte brydde seg på ekte, var særlig i form av opplevelsen av å bli møtt på sine følelser og at den ansatte klarte å betrygge forelderen om at de var der for dem til enhver tid. At den ansatte aksepterte at det var «lov» å ha en dårlig dag, slik Vilde beskrev, var viktig for foreldrene. Tilsvarende fant Thrana og Fauske (2013, s.15) at hensyn til foreldres følelser og det å anerkjenne dem, var av bærende betydning for et godt samarbeid og for å kunne hjelpe foreldrene og deres barn.

Vilde og Marie beskrev begge hvordan de opplevde at en ansatt brydde seg på ekte gjennom å se dem, høre på dem, spørre hvordan de hadde det og de poengterte dette med at de opplevde at den ansatte brydde seg som person, slik jeg tolker det, og ikke som en ansatt, med tanke på utsagn som for eksempel «at det bare var en del av jobben». Gunn som opplevde det motsatte, at ansatte i sin helhet ikke brydde seg om henne, beskrev et møte med en ansatt som tok seg tid, spurte om hennes liv og hvordan hun hadde det. Gunn beskrev hvordan hun opplevde at denne ansatte faktisk brydde seg, slik hun uttrykte det «hun brydde seg på ekte hun...hvis alle hadde vært som henne», og det var tydelig at denne ansatte hadde satt et godt inntrykk på henne. Den ansatte som Gunn beskrev, gjenspeiler en tilnærming som er gjenkjennelig hos ansatte som Vilde og Marie

beskrev og hvordan det var betydningsfullt. Slik jeg tolker det, beskriver de en opplevelse av å bli anerkjent og bekreftet som person (Honneth, 2008, s.233). Dessverre møtte Gunn kun denne ansatte et par ganger. Gunns opplevelse av at ansatte ikke brydde seg om henne, illustrerer hvordan muligheten for krenkelse kan vise hva som står på spill i anerkjennelsesrelasjoner, i dette tilfellet kanskje muligheten for å opprette et godt samarbeid og en god relasjon

Marie som skrev ordet «mestring» på tankekartet, fortalte om hvordan hun hadde opplevd dette gjennom at den ansatte så noe positivt ved Marie og viste at hun hadde troen på henne. Det var synlig at Marie ble rørt da hun fortalte om det, slik jeg tolket det. Marie sitt uttrykk forstår jeg som en indikasjon på hvor betydningsfull den ansatte hadde vært for henne, samtidig som det kanskje forteller noe om en tidligere opplevd mangel på mestringsfølelse og bekreftelse. Denne antakelse begrunner jeg i hvordan Marie formulerte seg, da hun sa «hun så noe positivt ved MEG...ting jeg aldri hadde tenkt om meg selv liksom». Det at den ansatte så noe positivt ved Marie og ga henne en opplevelse av mestring, ser jeg i lys av det Honneth beskriver som å bli anerkjent i den solidariske sfære. Marie opplevde å bli anerkjent av den ansatte som en person med personegenskaper, uavhengig av for eksempel et stigma (Honneth, 2008, s.121). Maries ferdigheter fikk på den måten en sosial verdi, ved at den ansatte anerkjente og verdsatte hennes bidrag og på den måten legitimerte hennes personlige egenskaper, utover de konkrete mål og prestasjoner en søker fremme på et familiesenter, hva angår styrking av foreldrekompetansen. Videre fortalte Marie at mestringsfølelsen ga henne troen på seg selv etter utflytting. I denne sammenheng mener jeg det er aktuelt å relatere anerkjennelsens betydning i et strukturelt perspektiv. Honneth mener at dersom et medlem av samfunnet opplever sine behov for anerkjennelse blir ivaretatt, vil også samfunnet som helhet tjene på dette. Ved at Marie blir anerkjent og av den grunn opplever mestring, som igjen kan gi en følelse av selvverd og at man har en sosial verdi, kan det bidra til at hun lettere er i stand til å delta i samfunnets fellesskap. Honneth hevder at dersom et samfunn skal kunne karakteriseres som solidarisk, er det en forutsetning at samfunnet evner å integrere borgerens ulike prestasjoner og egenskaper. I lys av det Honneth aktualiserer, tolker jeg det som at det kan bli den ansatte på et familiesenter sitt ansvar å integrere, herav anerkjenne, foreldrenes personegenskaper og som dermed gir foreldrene tro på seg selv som likeverdige bidragsytere i et solidarisk fellesskap. Et konkret resultat kan for eksempel være det å komme seg ut i arbeidslivet (Honneth, s.2003, 17). På denne måten kan betydningen av ansattes anerkjennelse av foreldrene i den solidariske sfære, også

diskuteres på et strukturelt nivå, ved at samfunnet som helhet kan tjene på det (Honneth, 2008, s. 182). I Honneths perspektiv, forstår jeg det som at en ansatt kun kan anerkjenne foreldre ut ifra egenskaper som allerede foreligger og som blir vurdert som verdifull.

6.3.2 Fravær av anerkjennelse

Følgende er det aktuelt å se på motsatsen, forstått som krenkelse i den solidariske sfæren, altså underkjennelse av ens personegenskaper. Det Gunn fortalte om at «De kunne kanskje bare sagt tre positive ord så hadde det hjulpet meg mye det som mor som stod i den situasjonen», oversetter jeg som det å bli krenket i den solidariske sfære. Gunn opplevde ikke at det hun gjorde, ble anerkjent av de ansatte som verdifull, men snarere som mangelfull. Jeg tolker Gunn sin opplevelse i relasjon til det Honneth beskriver som å bli frarøvet sine muligheter til å gi egne ferdigheter en sosial verdi. Videre kan dette medføre tap av selvverdsetting (Honneth, 2008, s.143). Sammenlignet med Marie som opplevde mestring i sin relasjon til en ansatt som anerkjente henne, kan det tenkes at en konsekvens av opplevd underkjennelse av personegenskaper, kan ha svekket relasjonen mellom Gunn og den ansatte og dermed også begrense for samarbeidet og mulighetene for positive endring. Jeg støtter meg til det Pettersen og Simonsen (2010) poengterer, som også støtter seg til Honneth, om at dersom den profesjonelle skal kunne anerkjenne et menneske i den solidariske sfæren, fordrer det at en skiller mellom det særegne og det generelle. Det vil si, ansatte på familiesenteret må evne å anerkjenne moren, uavhengig av det stigmaet «ikke god nok omsorgsutøvelse» som foreligger (Pettersen & Simonsen, 2010, s.30). I tråd med min antakelse, fant Christiansen og Moldestad (2008, s.136) at det var en sammenheng mellom effekten av behandlingen av hjelpetiltaket og foreldrenes opplevelse av at deres kompetanse og bidrag ble ivaretatt, og sett på som en ressurs av de ansatte. Tilsvarende, diskuterer Midjo (2010, s.302) hvordan fravær av tiltro og anerkjennelse til foreldrekompetansen, kan skape barrierer for samarbeidet mellom forelderen og den ansatte i barnevernet. Underkjennelse av Gunns bidrag, kan skape barrierer for samarbeidet. Gunn som fortalte at «jeg er litt bitter enda kjenner jeg» forstår jeg som en indirekte konsekvens av det å oppleve krenkelse i relasjonen til sine interaksjonspartnere, de ansatte, der hun opplevde å ikke bli verdsatt som den hun er. Gunns opplevelser av krenkelse i sin relasjon til ansatte, kan ha resultert i den bitterheten hun sitter igjen med i dag (Honneth, 2008, s.182).

Ansattes tilgjengelighet var av betydning for foreldrene. Gunn fortalte om ansatte som satt for mye på pauserommet og som tydelig uttrykte sin utilgjengelighet overfor henne. Gunns beskrivelser reflekterer særlig betydningen av ansattes tilgjengelighet, ved at det var fraværende, i hennes tilfelle. Gunn fortalte at ansatte hadde sagt at «dette er våres rom» og at de til slutt så vidt bare åpnet døren for henne og de fortalte at de også hadde familier hjemme. Det ga Gunn en følelse av at ansatte ikke hadde tid eller ønsket ta seg tid til henne. Inspirert av Honneth, tolker jeg Gunns erfaringer og opplevelser som at hun ikke fikk innfridd sin intersubjektive forventning om å bli anerkjent som subjekt og blir nektet sosialt gyldig rettskrav av de ansatte, i den rettslige sfæren (Honneth, 2008, s.142). Her ligger det selvsagt også en reell problematikk, som rommer et mer strukturelt aspekt, i den forstand at ansatte også har krav på sine lunsjpauser, kontortid og hva det måtte gjelde. Allikevel forstår jeg Gunns beskrivelse, også som en reell opplevelse av å bli krenket. Uavhengig av kontortid, kan det tenkes at det alltid bør handle om hvordan å imøtekomme et annet menneske som er bruker av en institusjon, særlig de som er i en sårbar situasjon. Slik jeg forstår det, i lys av anerkjennelsens betydning, bør den ansatte oppgi seg selv for å anerkjenne moren, til fordel for en lukket kontordør. Som ansatt på et familiesenter, er man utøver av velferdsstatens profesjoner, der man forholder seg til deler av livene til andre mennesker. De ansatte får kjennskap til foreldrenes liv og utfordringer, hvorpå foreldrene blir avhengige av den profesjonelles hjelp og støtte. At den ansatte oppgir seg selv, innebærer å anerkjenne Gunn, ved å se hennes behov, i stedet for å ha sine egne behov og intensjoner fremst (Honneth, 2008, s.233). Behovet og avhengigheten av den ansattes hjelp og støtte en kan trenge som forelder på et familiesenter, mener jeg kommer tydelig til uttrykk med Gunns utsagn; «Jeg tenker sånn, de skal jo involvere seg såpass i ens liv uansett, så da kan de jo involvere seg enda litt mer. Gi litt mer av seg selv». Det kan tenkes at dersom den ansatte hadde anerkjent Gunn sitt behov, kunne det også bidratt til hennes muligheter til å inngå i et fellesskap, som en berettiget aktør.

6.3.3 Kjærlighetsanerkjennelse i en profesjonell sammenheng

Det var flere øyeblikk under intervjuet med mødrene, at sterke følelser kom til uttrykk. Det var erfaringene og opplevelsene i sin relasjon til en ansatt, som Vilde beskrev, som gjorde særlig inntrykk på meg og som jeg anser som et viktig og interessant funn å diskutere. Vilde beskrev å ha opplevd omsorg i sin relasjon til den ansatte, og som tydelig hadde vært veldig betydningsfullt

for henne. Dette tolker jeg i lys av det Honneth beskriver som anerkjennelse i form av kjærlighet. Hvilken plass kjærlighet har i en profesjonell sammenheng, er et interessant og omdiskutert tema. Kjærlighet ifølge Honneth, forstås som de sterke emosjonelle tilknytningene mellom personer, i den private sfæren, der relasjonen er preget av ubetinget anerkjennelse. Man blir elsket for den man er (Honneth, 2008, s.104). Den private sfæren relateres til relasjoner som for eksempel vennskap, familie og parforhold. På bakgrunn av mine funn, tolker jeg det som at kjærlighet kan, i en viss form, også vise seg å være gjeldende i relasjonen mellom en ansatt og en forelder på et familiesenter. Da Vilde beskrev den ansatte hun hadde en nær relasjon til, brukte hun metafor som «tempur pute» for å illustrere måten den ansatte var omsorgsfull på. Vilde fortalte hvordan hun kunne bli frustrert og irritert og i kjølvannet av det, si ufine ting til den ansatte. Hun fortalte at «...men hun endret seg ikke allikevel, hun var fortsatt omsorgsfull og åpen med meg...hun ble liksom aldri tom eller hva jeg skal si...veldig sånn tilgivende». Vildes opplevelse av den ansatte som en tempur pute, tolker jeg, i overført betydning, som ubetinget anerkjennelse. Den ansatte ble værende i relasjonen med moren og fortsatte å anerkjenne henne. I min diskusjon omkring hvorvidt kjærlighetsanerkjennelse, i Honneths perspektiv, kan ha en plass imellom relasjonen til ansatte og foreldre på et familiesenter, støtter jeg meg til Thrana (2015), som også anvender Honneth sine perspektiver på kjærlighet og diskuterer det i en profesjonell sammenheng. Thrana (2015) foreslår kjærlighet som en kjernekompetanse i relasjonsarbeid i sosialt arbeid og i barnevernet. Hun slår et slag for at kjærlighet både inngår i sosialarbeidernes etiske kompetanse, samt at det kan anses som en form for anerkjennelse i arbeid med utsatte grupper i samfunnet. I sin undersøkelse av foreldres emosjoner i møte med barnevernet, beskriver Thrana (2015) hvordan kjærlighet indirekte berøres, ved å bruke begrepene anerkjennelse og trygghet. Mangel på anerkjennelse, følelser i tilknytning til en opplevelse av å bli oversett og ignorert var dominerende emosjoner blant foreldrene i studien til Thrana (2015). Følgende kan foreldrenes opplevelse av fravær av anerkjennelse, forstås som det motsatte av kjærlighet i praksis, ettersom kjærlighet innebærer å bli sett, anerkjent og elsket for den man er. I denne sammenheng viser Thrana (2015) til hvordan kjærlighet og emosjoner er tett sammenvevd, da anerkjennelse forstås som en emosjonell bekreftelse av en selv (Thrana, 2015, s.46). På denne måten kan en forstå kjærlighetens betydning i profesjonelle relasjoner, som at kjærlighet først og fremst er en emosjonell bekreftelse av den andre. På samme måte som Thrana (2015) foreslår at anerkjennelse i form av indirekte kjærlighet, kan knyttes til profesjonelt

relasjonsarbeid, forstår jeg Vilde sin opplevelse av omsorg i sin relasjon til den ansatte på familiesenteret, som indirekte kjærlighetsanerkjennelse. Min tolkning av Vilde sin opplevelse av å bli anerkjent i sin relasjon til den ansatte, som indirekte kjærlighet, begrunner jeg også i måten hun uttrykte seg på da hun beskrev hva hun mente med «omsorg» på tankekartet. Vilde sitt svar var kort, men samtidig veldig utfyllende. Hun sa det med blanke øyne og måtte presse fram ordene, da det var tydelig at det tettet seg i halsen; «Ja hun brydde seg... virkelig, og... det var så godt». Hennes dypt følelsesladde uttrykk, slik jeg velger å forstå det, reflekterer kanskje en tidligere mangel på nettopp en slik opplevd omsorg og anerkjennelse og av den grunn ble så viktig å få fra denne ansatte.

På familiesenter blir det foretatt utredning av blant annet ruseksponerte barn og samspills- og tilknytningsproblematikk (Prp. 73L (2016-2017) s.123). Med tanke på målgruppen som blir brukere av et hjelpetiltak som tilbyr det et familiesenter gjør, kan det være nærliggende å anta at foreldre på et familiesenter, bærer med seg en belastende fortid preget av omsorgssvikt og derav selv kan ha tilknytningskader. Videre kan det tenkes at foreldrene ikke har noen sterke erindringer med kjærlighetsanerkjennelse fra sine primære omsorgsgivere fra barndommen, som igjen kan gjøre det vanskelig for forelderen å anerkjenne sitt eget barn senere i livet og at det antakelig ikke kommer like naturlig (Honneth, 2008, s.114; Killén, 2015, 170; Klette, 2007, s.144). Tatt i betraktning at foreldre på et familiesenter trolig kan ha erfaringer med mangel på ubetinget anerkjennelse i form av kjærlighet, forstår jeg den ansattes rolle som særlig betydningsfull i denne sammenheng. Jeg vil igjen trekke fram eksempelet med moren som opplevde omsorg i sin relasjon til den ansatte, for å kaste lys over hvorfor jeg tolker det som en indirekte form for kjærlighetsanerkjennelse. Vilde beskrev hvordan hun kunne bli irritert og snakke ufint til den ansatte, der den ansatte allikevel fortsatte å vise omsorg for Vilde og at hun brydde seg om henne. Relasjonen imellom den ansatte og Vilde, slik hun beskrev det, tolker jeg som sammenlignbart med Honneths beskrivelse av relasjonen mellom mor og barn innenfor kjærlighetens anerkjennelsesform;

«Hvis moren har bestått barnets ubevisste test gjennom å tåle de aggressive angrepene uten å hevne seg ved å trekke tilbake kjærligheten, vil hun i barnets perspektiv fra nå av tilhøre en smertelig akseptert ytre verden... Hvis morens kjærlighet er varig og pålitelig, vil barnet i lys av hennes intersubjektive pålitelighet også utvikle tillitt til at dets egne behov vil bli tilfredsstilt sosialt» (Honneth, 2008, s.113).

På tross av sine uheldige uttrykk mot den ansatte, erfarte Vilde å bli ubetinget anerkjent i relasjonen, som videre kan ha medført at hun fikk opparbeidet en tillit til den ansatte som pålitelig og som en person hun kunne være åpen og ærlig med. Inspirert av Honneth, tolker jeg det som bekreftelse av Vildes emosjoner, noe hun kanskje var i sår nød av, og videre som indirekte kjærlighetsanerkjennelse fra den ansatte. Den ansattes bekreftelse av Vildes emosjoner kommer også til uttrykk, i hennes beskrivelse av den ansatte som «klemmete». Den ansatte var fysisk nær da hun trengte det.

Betydningen av anerkjennelse kan vise seg i dets fravær. Dette bekräftes tydelig med det Gunn beskrev, om en ansatt som «satt ikke seg til for å prøve å...«nå hører jeg på deg»», eller da hun ble fortalt av ansatte at «vi har også en familie hjemme». Jeg tolker Gunns beskrivelse, som å oppleve å bli krenket av de ansatte, gjennom fravær av anerkjennelse (Honneth, 2008, s.140). Denne formen for krenkelse forstås som det motsatte av kjærlighet (Thrana, 2015, s. 46). Kjærlighetens anerkjennelsesrelasjon, ifølge Honneth, bidrar til dannelsen av rettspersonens selvbevissthet og selvtilitt, som igjen gjør at en får tillitt til andre mennesker og kan danne relasjoner. I den sammenheng, kan det tenkes at Gunns erfaring med krenkelse kan ha bidratt til det motsatte. Gunn kan oppleve tap av selvtilitt, som igjen kan gjøre det vanskelig å stole på andre mennesker og å danne nære, trygge relasjoner (Honneth, 2008, s.141). Det er min tolkning, at krenkelsen Gunn opplevde i sine relasjoner til ansatte, kan ha bidratt til følelsen av bitterhet, som hun beskrev å sitte igjen med den dag i dag. Klette (2007, s.145) viser til betydningen av ansattes evne til å bygge gode relasjoner med foreldre. For å hjelpe foreldrene, slik at de på best mulig måte kan ivareta sine barn, fordrer det ansatte som er støttende og gir dem det de trenger kanskje aller mest, og som de muligens har hatt lite erfaring med fra tidligere i livet, nemlig ubetinget anerkjennelse. I forhold til det Klette poengterer om ansattes betydningsfulle rolle, møtte ikke Gunn ansatte som ga henne god støtte da hun trengte det.

Med mine funn, kan det se ut som det er en sammenheng mellom følelsen av mestring og selvverd blant Marie og Vilde, som hadde fått en god relasjon til en ansatt på familiesenteret, der de opplevde anerkjennelse. På samme måte, som det antakeligvis også kan være en sammenheng mellom Gunns følelse av bitterhet og det å ikke bli anerkjent av de ansatte. Med funnene trekker jeg en sammenheng mellom det foreldrene opplevde i sin relasjon til ansatte, enten det var positivt eller negativt, til det Honneth forfekter om å oppnå et positivt forhold til seg selv, er

erfaring med anerkjennelse en betingelse, samt noe en kun får tilgang til via interaksjonspartnere (Honneth, 2008, s.182). Med andre ord, kan foreldrenes erfaringer og opplevelser i sin relasjon til en ansatt bidra til enten et positivt eller negativt selvbilde hos forelderen også etter endt opphold.

Jeg har til nå drøftet hvorvidt Honneth sitt perspektiv på anerkjennelse innen den private sfæren også muligens kan vise seg å være gjeldende i profesjonell sammenheng. Samtidig er jeg kritisk til min egen tolkning. Er det mulig å snakke om kjærlighet i denne sammenheng, med tanke på at det er i relasjon til et familiesenter, som ikke er en del av den private sfæren, slik Honneth betegner det? Og videre, kan en virkelig snakke om indirekte kjærlighet fra den ansatte, eller er det snarere kun en del av den profesjonsutøvelsen en er i besittelse av med sitt yrke? På et familiesenter har de ansatte mandat til å kontrollere, rapportere og støtte opp om en familie sitt omsorgsprosjekt. På denne måten griper det offentlige inn i familiesfæren. På bakgrunn av dette, forstår jeg det som at følelsesmessig omsorg nettopp kan sies å gjøre seg gjeldende også utover den private sfæren som angår familien. Simonsen og Pettersen (2010, s.50) diskuterer hva Honneths anerkjennelsesform i den private sfæren kan innebære for profesjonsetikken. De argumenterer for at innenfor den private sfæren gjør profesjonsetikken seg gjeldende i måter som involverer profesjonens etiske grunnlag. Profesjonsutøvelsen blir i dette øyeblikket utfordret på hvorvidt profesjonaliteten skal kjennetegnes av følelsesmessig engasjement eller av distanse eller begge deler. Begrepet «kjærlighet» kan av naturlige årsaker virke uprofesjonelt og fremmed i profesjonssammenheng. Simonsen og Pettersen (2010, s.52) drøfter hvordan det kanskje ikke er et spørsmål om å utvikle nære følelser overfor en klient, men snarere et spørsmål om hvordan følelsene skal formidles fra den slik at den andre kan nyttiggjøre seg av dem. Slik jeg tolker det, kan kjærlighet i profesjonell sammenheng, handle om å involvere seg følelsesmessig, ved at ansatte gir det foreldrene har behov for, nemlig anerkjennelse og omsorg. Sagt på en annen måte, kan det kanskje være mer uprofesjonelt å ikke anerkjenne foreldrene og gi dem omsorgen de også trenger, særlig de som befinner seg i en slik sårbar situasjon og som kanskje har manglet dette fra tidligere. Selv om den ansatte på et familiesenter kanskje ikke utøver direkte ubetinget kjærlighetsanerkjennelse slik det for eksempel kan være i relasjonene i den private sfære, slik Honneth beskriver det, kan det tenkes at det allikevel er slik det oppleves for mødrene og at det er det som er av betydning. Som funnene viser, opplevde foreldrene å kunne merke forskjell på om en ansatt brydde seg på «ekte» eller om det kun var en del av jobben. Kanskje denne

forskjellen som de opplever, kan gjenspeile forskjellen mellom en profesjonell og en uprofesjonell ansatt. Det vil si en ansatt som involverer seg følelsesmessig og gir det foreldrene har behov for, kontra en ansatt som ikke ivaretar og anerkjenner forelderens behov.

6.3.4 Anerkjennelsens betydning, til barnets beste

Det foreligger et viktig aspekt, om ikke det viktigste, som blir gjeldene i betydningen av at foreldre på et familiesenter får erfaringer med å bli anerkjent av de ansatte. Dette aspektet berører de situasjoner der foreldre mister omsorgsretten og der det er snakk om senere tilbakeføring. Jeg ønsker å diskutere dette, da det viste seg at to av de tre mødrene jeg intervjuet, ikke lenger hadde foreldreomsorgen for sitt barn. Grunnen til at jeg anser dette som relevant å belyse, er den påfallende forskjellen imellom de to mødrenes beskrivelser, som hadde mistet foreldreomsorgen. Gunn beskrev erfaringer med å bli krenket i sine relasjoner til ansatte og etablerte ingen gode relasjoner i løpet av oppholdet og var bitter. Vilde hadde erfaringer med omsorg og tillitt i sin relasjon til en ansatt, og opplevde den ansatte som en «tempur pute». Det de begge har til felles derimot, er at de ikke lenger har foreldreomsorgen. Dersom en god eller dårlig relasjon til en ansatt kan ha så stor betydning for en forelder etter endt opphold også når det ender med omsorgsovertakelse, slik funnene kan gi grunn til å anta, blir det interessant å diskutere det særlige ansvaret den ansatte faktisk har overfor disse foreldrene med tanke på ettervern og eventuell tilbakeføring av omsorgen.

I Ekspertutvalgets utredning (NOU 2012:5), diskuteres det omkring det biologiske prinsipp i barnevernet. Her legges det særlig vekt på oppfølging av foreldre og hvordan dette må knyttes til formålet om «barnets beste», i lys av tilbakeføringsprinsippet. Kontakten mellom foreldre og barnet må være til barnets beste, særlig dersom barnet skal flytte hjem igjen ved et senere tidspunkt (NOU, 2012:5, s.141). NOVA (2016) fremhevet hvor avgjørende det er for det offentliges ansvar for oppvekstfeltet, at foreldre ikke blir unødvendig skadelidende av at de ikke har utøvd en god nok omsorg for sine barn, med tanke på eventuell senere tilbakeføring og at dette er til barnets beste. Foreldre vil alltid være barnets biologiske opphav og vil være en del av et naturlig nettverk (NOVA, 2016, s.113).

I relasjon til min studie, forstår jeg det som at foreldres opplevelse av å bli anerkjent av ansatte på et familiesenter, er av stor betydning for barna til disse foreldrene. Slettebø (2013) fant at

foreldre som mister omsorgen for sitt barn, opplevde å bli fratatt sitt selvverd og følte seg devaluerte som foreldre og som menneske. Studien viste at foreldres følelser av tap, skyld, sinne, avvisning og sosial isolasjon ofte ble undervurdert av saksbehandlere. Slettebø diskuterer betydningen av at foreldres mentale og emosjonelle utfordringer ivaretas, særlig med tanke på eventuell senere kontakt eller tilbakeføring av barnet. Arbeid med å ivareta og støtte foreldre som mister omsorgen for sitt barn, var viktig for å fremme foreldres individuelle og politisk styrke, samt for å maksimere kvaliteten på deres liv og stemme i institusjonssetting (Slettebø, 2013, s.181). I tråd med Slettebø, kan det tenkes at Vildes mentale og emosjonelle utfordringer ved omsorgsovertakelsen ble ivaretatt av ansatte på familiesenteret, i større grad enn hva Gunn opplevde, som videre kan ha påvirket disse mødrenes livskvalitet, samt kvaliteten på eventuelt samvær eller tilbakeføring av barnet.

6.3.5 Oppsummering

At Gunn opplevde å være bitter, kan også utelukkende være på grunn av at hun ble fratatt foreldreomsorgen. Det kan også dreie seg om individuelle forskjeller mellom mødrene. Allikevel tolker jeg det som at denne kontrasten kan være relatert til opplevelsen av enten å bli anerkjent eller krenket i sin relasjon til en ansatt. Honneth skriver at det eksisterer intersubjektive forutsetninger for et vellykket liv. Ansatte på et familiesenter som møter foreldre i sårbare situasjoner, som antakeligvis allerede opplever sin identitet som truet, grunnet stigmatisering, kan tenkes å spille en betydningsfull rolle for disse foreldrenes muligheter for et vellykket liv. Dette mener jeg mine funn indikerer, ut ifra foreldrenes beskrivelser av sine erfaringer og opplevelser med sine relasjoner til ansatte. Muligheten for krenkelse viser hva som står på spill i anerkjennelsesrelasjoner. Honneth hevder at anerkjennelse i de tre sfærene danner intersubjektive beskyttelsesformer som gjør det mulig for et individ å oppnå ytre frihet, altså realisering av livsmål (Honneth, 2008, s.182). På bakgrunn av mine funn, forstår jeg det som at relasjonen til ansatte og møtet med et familiesenter kan fungere som en beskyttelsesform for foreldres selvbylde og identitet, eller det kan utgjøre en fare eller trussel som kan ødelegge den. Følgelig kan foreldrenes anerkjennelsesmuligheter i sin relasjon til ansatte, være viktig med tanke på barnets beste. Om det er snakk om en framtidig tilbakeføring av barnet til de to mødrene jeg intervjuet, er uvisst. Allikevel kan det se ut som at foreldres anerkjennelsesmuligheter i sin relasjon til ansatte, også kan være av betydning der det ikke er snakk om tilbakeføring. Dersom

en som forelder kan ha et positivt forhold til seg selv, kan det antakeligvis bidra til å gjøre aktuell kontakt og samvær mellom barn og foreldre uten tilbakeføring, positivt for begge parter.

6.4 Oppsummering

Honneth mener vi er avhengige av å erfare anerkjennelse for å være menneske. Som mennesker forstår vi oss selv via andre, som igjen blir en forutsetning for å danne et positivt forhold til seg selv, gjennom positive bekræftende relasjoner til andre. Hvordan foreldrene, gitt den sårbare posisjonen, både som person og som omsorgsgiver blir møtt av ansatte på et familiesenter, kan virke inn på hvordan de opplever seg selv. Å bli møtt med anerkjennelse eller krenkelse i sin relasjon til en ansatt kan vise seg å bidra til hvordan de reflektere om seg selv som et menneske som er verdt et annet menneskes bekræftelse eller ikke. Foreldrenes beskrivelser av hvordan de opplevde å bli møtt av en ansatt som brydde seg om dem, eller det motsatte, kan bekrefte det Honneth formidler om hvordan vi forstår oss selv i relasjon til andre. Inspirert av og ved hjelp av Honneth sine begrep om anerkjennelse og krenkelse, har jeg belyst hvordan foreldrenes anerkjennelsesmuligheter i sine relasjoner til ansatte på et familiesenter kan forstås i de tre sfærene, både på et individuelt og strukturelt nivå. Samtidig er det et poeng at disse anerkjennelsesformene skjer i en dynamisk prosess. De henger alle tre sammen og utspiller hverandre. De inngår alle i foreldrenes kamp om å bli inkludert som likeverdige samfunnsborgere.

7 Konklusjon

Formålet med denne studien har vært å undersøke hvilke erfaringer og opplevelser foreldre som har bodd på familiesenter har med sine relasjoner til ansatte og hvordan dette eventuelt kan bidra til nyttig kunnskap for profesjonelle som møter foreldre i sårbare situasjoner. Ved hjelp av en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming, har jeg fått tilgang til tre foreldres livsverden og forsøkt å forstå den dypere meningen i deres beskrivelser av sine levde erfaringer. Som nevnt i innledningen, har barnevernet etter lovendringen i 2016, mandat til å pålegge omsorgsendrende hjelpetiltak for foreldre. Om foreldrene jeg intervjuet var underlagt et tvangsvedtak da de bodde på familiesenteret, ønsket jeg ikke spørre foreldrene om og har derfor ikke informasjon som kan bekrefte dette eksplisitt. Marie, som fikk en god og betydningsfull relasjon til en ansatt etter hvert, fortalte at «jeg hadde jo ikke lyst til å være der» da hun beskrev det første møtet med

familiesenteret. Dette trenger ikke bety at hun var der med pålegg fra barnevernet, men illustrerer allikevel hvor betydningsfullt det var for henne å møte en anerkjennende ansatt, uavhengig om det var frivillig eller ikke. Av den grunn, anser jeg det som at en god relasjon til en ansatt, preget av anerkjennelse, kan være særlig viktig, der det er snakk om et eventuelt tvangstiltak. Dette fordi et tvangstiltak kan oppleves som krenkende og dermed kanskje gjøre foreldrene ekstra sårbare og tilbakeholden i å motta hjelp, da kampen om anerkjennelse og kampen mot krenkelse, kan bli konsentrert. Samsvarende fant Turney (2012) at en forutsetning for et vellykket samarbeid med ufrivillige brukere av barnevernet, bygget på respekt og anerkjennelse fra saksbehandler. I tråd med det jeg har diskutert tidligere, poengterer også Turney at en god relasjon til ufrivillige foreldre innen hjelpeapparatet, er nødvendig for å ivareta de barn som er involvert sin sikkerhet (Turney, 2012, s.8). Formålet med et familiesenter er å styrke foreldreomsorgen, for å sikre deres barn trygge gode utviklingsmuligheter. En arbeider med andre ord til det beste for barnet. Med bakgrunn i mine funn, er det min antakelse at dersom en på et familiesenter skal ivareta det beste for barnet, er det helt avgjørende at en på samme tid ivaretar det beste for foreldrene. Foreldrenes beskrivelser av sine opplevelser og erfaringer med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter, gjenspeiler hvor betydningsfullt det er at den ansatte evner å opprette en god relasjon til foreldre og anerkjenner dem. I motsetning til barnevernsansatte, har ansatte på et familiesenter en unik mulighet til å komme nær foreldre og barn i sårbare situasjoner og etablere en relasjon, grunnet tidslengden oppholdet innebærer. Foreldres anerkjennelsesmuligheter avhenger av relasjonen til den ansatte, som kan bidra til å styrke foreldres forhold til seg selv. Foreldrenes anerkjennelsesmuligheter kan ha betydning for barnets sikkerhet og livskvalitet, enten det er snakk om omplassering eller ikke. Med bakgrunn i de tre mødrenes beskrivelser av sine opplevelser og erfaringer med sine relasjoner til ansatte, er det min forståelse, at ansatte på et familiesenter har ansvar for å anerkjenne foreldre og gi dem muligheten til å leve et liv som likeverdige, både med eller uten sitt barn.

7.1 Implikasjoner for videre forskning

Det er et ønske om at studien skal bidra til mer innsikt i foreldres positive og negative erfaringer, sett fra foreldrenes ståsted, med å bo på et familiesenter og hvordan de opplever relasjonen til ansatte. Ved å fremme foreldreperspektivet, ønsker jeg at det skal bidra til å skape refleksjoner blant profesjonelle som møter foreldre i sårbare situasjoner, og hvordan en på best mulig måte

kan etablere en god relasjon og samarbeid. Det er gjort lite studier av familiesenter som tar for seg foreldreperspektivet, og jeg anser det som et viktig og interessant område å forske videre på, særlig sett i en institusjonssammenheng. Som nevnt tidligere var det ingen av foreldrene jeg intervjuet som skrev noe på tankekartet, under temaene «meg selv som person på et familiesenter» og «meg selv som mor/far på et familiesenter». Dette fraværet kunne vært spennende å undersøke nærmere. Spørsmål relatert til identitet som mor/far på et familiesenter kan være av interesse for videre forskning.

8 Referanser

- Aadland, E. (2015). Og eg ser på deg. Vitenskapsteori i Helse- og Sosialfag. Oslo: Tano Aschehoug
- Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet. (2014). En god barndom varer livet ut. Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Tiltaksplan-for-a-bekjempe-vold-og-seksuelle-overgrep-mot-barn-og-ungdom-2014-2017/id2344450/?q=en%20god%20barndom%20varer%20livet%20ut>
- Barneombudet. (2018). Barnekonvensjonen. Artikkel 18. Hentet fra: <http://barneombudet.no/forvoksne/barnekonvensjonen/hele-barnekonvensjonen/#18>
- Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester. Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100#KAPITTEL_4
- Befring, E. (2012). Forebygging – tidlig innsats til barns beste. I: Bjørnsrud, H., & Nilsen, S (Red.), Tidlig innsats: Bedre læring for alle? (s.21-34). Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Brinkmann, S. og Kvale, s. (2017). Det kvalitative forskningsintervju. Oslo: Gyldendal
- Bufdir. (2011). Veileder til forskrift for sentre for foreldre og barn. Hentet fra: <https://www.bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002971>
- Bufdir. (2018). Styrket og tidligere tilbud til småbarnsforeldre. Vitenskapelig Høgskole. Lastet ned fra: https://www.bufdir.no/Global/Styrket_og_tidligere_tilbud_til_smabarnsforeldre.pdf
- Burman, E. (1997). Minding The Gap: Positivism, Psychology, and the politics of qualitative methods. Journal of Social Issues. Vol 53(4): 785-801

- Christiansen, Ø. (2015). Hjelpetiltak i barnevernet- en kunnskapsstatus. Bergen: Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU Vest), Uni Research. Hentet fra:
https://www.bufdir.no/global/Kunnskapsstatus_Hjelpetiltak_i_barnevernet.pdf
- Christiansen, Ø. & Moldestad, B. (2008). Evaluering av hjemmebaserte tiltak i barnevernet- med Årstad Familiesenter som case. Bergen: Barnevernets utviklingscenter på Vestlandet, UNIFOB, helse. Hentet fra:
<http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/3141/1%202008%20Evaluering%20av%20hjemmebaserte%20tiltak%20i%20barnevernet.pdf?sequence=1>
- De Nasjonale forskningsetiske komiteene. (2018). Lastet ned fra:
<https://www.etikkom.no/Sok/?q=informert%20samtykke> "
- Fog, J. (1997). Den moralske grund i det kvalitative forskningsinterview. I Jørgensen (1997) Kvalitative meninger- som almengørelse af det konkrete (s.39-56). København: Nordisk Psykologi/ Hans Reitzels Forlag
- Foss, C & Ellefsen, B. (2004). De utydelige overtramp? Etske utfordringer ved kvalitative studier. Nordic Journal of Nursing Research. Vol 24(3):
<https://doi.org/10.1177/010740830402400310>
- Goffman, E. (1976). Anstalt og menneske. Den totale institusjon socialt set. Viborg: Jørgen Paludans Forlag
- Goffman, E. (1963). Stigma. Notes on the management of spoiled identity: Prentice-Hall, Inc. Englewood Cliffs
- Haugen, G.M.D., Paulsen, V., & Berg, B. (2012). foreldre og barns erfaringer i møte med barneverntjenesten i Trondheim Kommune. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning
- Høilund, P, & Juul, S. (2015). Anerkendelse og Dømmekraft I socialt arbejde. Latvia: Hans Reitzels Forlag
- Høiseth, M & Kesich, M. (2015). Using Phenomenological Hermeneutics to Gain Understanding of Stakeholders in Healthcare Contexts. International Journal of Design 2015, 9(3):33-45

- Honneth, A. (2003). Behovet for anerkendelse. En tekstsamling. København. Hans Reitzels Forlag
- Honneth, A. (2007). Kamp om anerkjennelse. Om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk. Oslo: Pax Forlag
- Hughes, R & Huby, M. (2002). The application of using Vignettes in social and nursing research. Jan Leading Global Nursing Research Vol. 19 (4): <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2002.02100.x>
- Hummelvoll, J.K. (2010). Praksisnær forskningsetikk. I Hummelvoll, J.K., Andvig, E og Lyberg, A. (2010). Etske utfordringer i praksisnær forskning (s.17-31). Oslo: Gyldendal
- Johannessen, A., Tufte, P, A & Christoffersen, L. (2016). Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode. Oslo: abstrakt forlag
- Killén, K. (2015). Sveket I. risiko og omsorgssvikt- et helseproblem og tverrfaglig ansvar. Oslo: Kommuneforlaget
- Klette, T. (2007). Tid for trøst. En undersøkelse av sammenhenger mellom trøst og trygghet over to generasjoner. Doktorgradsavhandling. Univeristetet i Oslo. Hentet fra: http://www.nova.no/asset/2721/1/2721_1.pdf
- Kvello, Ø. (2016). Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Kvello, Ø. (2015). Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Malterud, K. (1996). kvalitative metoder i medisinsk forskning: En innføring. Oslo: Tano Aschehoug
- Midjo, T. (2010). En studie av samhandling mellom foreldre og barnevernsarbeidere i barnevernets undersøkelse. Doktorgradsavhandling: Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet.
- Neumann, C.B & Neumann, I.B. (2014). Forskeren i forskningsprosessen. En metodebok om situering. Litauen: Cappelen Damm

- NOU 2012:5. (2012). Bedre beskyttelse av barns utvikling. Oslo: Departementet Servicesenter. Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/e212cdbe211d4e699983049c3070870e/no/pdfs/nou201220120005000dddpdfs.pdf>
- NOU 2016:16. (2016). Ny barnevernslov- sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse. Lastet ned fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-16/id2512881/>
- NOVA. (2016). Foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn. Familievernets rolle for foreldre i krise, mestring og endring. Hentet fra:
https://www.bufdir.no/Global/NOVA_R9_16_Foreldre_som_er_fratt_omsorgen_for_sine_barn.pdf
- Nyeng, F. (2017). Hva annet er også sant? Bergen: Fagbokforlaget
- Paulsen, K.U. (2017). anerkjennelse som nøkkel til samhandling. Foreldres opplevelser med opphold på barn- og familiesenter- en fenomenologisk studie. Avdeling for helsefag. Høgskulen på Vestlandet.
- Personopplysningsloven. (2018). Lov om behandling av personopplysninger. Hentet fra:
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1
- Pettersen, K.,S, & Simonsen, E. (2010). Anerkjennelse og Profesjon. Oslo: Cappelen Damm
- Postholm, M,B. (2017). kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier. Oslo: Universitetsforlaget
- Prop. 37L (2016-2017). (2016). Endring i barnevernloven. Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement
- Reistad, C.Y. (2009). Mestring før, under og etter et opphold på familiesenter. En kvalitativ studie som tar utgangspunkt i samtaler med tidligere beboere ved Rachel Grepp heimen. (Masteroppgave). Høgskolen i Oslo.

- Sjøvold, M.S., & Furuholmen, K.G. (2015). De minste barnas stemme. Utredning og tiltak for risikoutsatte sped- og småbarn. Oslo: Universitetsforlaget
- Skau, G. (1996). Mellom makt og hjelp. En samfunnsvitenskapelig tilnærming til forholdet mellom klient og hjelper. Oslo: Tano Aschehoug
- Slettebø, T. (2009). Oppfølging av foreldre med barn /ungdom plassert i fosterhjem eller på institusjon. Barne- og Likestillingsdepartementet. Hentet fra:
https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/98681/Oppf%F8lging%20av%20foreldre%20med%20barn_ungdom%20plassert%20i%20fosterhjem%20eller%20p%20i%20institusjon.pdf?sequence=1
- Slettebø, T. (2013). Partnership with parents of children in care: A study of collective user participation in child protection services. *The British Journal of Social Work*, Volume 43, Issue 3, April 2013, Pages 579–595, <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcr188>
- Smithson, R., & Gibson, M. (2017). Less than human: a qualitative study into the experience of parents involved in the protection system. *Child and Family Social work*, 22, 565-574.
<https://doi.org/10.1111/cfs.12270>
- Spalding, J.N, & Phillips, T. (2007). Exploring the use of Vignettes: From Validity to Trustworthiness. *Qualitative Health Research*, 17, 954-962
- Spradley, J. (1979). *The ethnographic interview*. New York: Holt, Reinhart & Winston
- "Tangen, R. (2016). Tilnærmingsmåter og temaer i spesialpedagogikk- en introduksjon. I. I. Befring, E., & Tangen, R. (Red.), *Spesialpedagogikk* (s.17-30). Oslo: Cappelen Damm
- "
- Taylor, C. (1994). *Multiculturalism. Examining the politics of recognition*. Princeton: Princeton University Press
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget

- Thrana, H.,M. (2015). Kjærlighet og sosialt arbeid. En studie av kjærlighetens betydning i barnevernets praksis. Doktorgradsavhandling. Høgskolen i Lillehammer. Hentet fra: <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/282419/PhD4%20HiL%20Thrana.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Thrana, H.,M & Fauske,H. (2013). Det emosjonelle møtet med barnevernet: betydningen av å innlemme det emosjonelle perspektivet i barnevernets møte med foreldre. European Journal of Social Work. Vol 17(2): <https://doi.org/10.1080/13691457.2013.798628>
- Tjora, A. (2017). Kvalitative forskningsmetoder i praksis. Oslo: Gyldendal akademisk
- Turney, D. (2012). A relationship- based approach to engaging involuntary clients: The contribution of recognition theory. Child and Family Social Work, 17 (2): 149-159 doi: 10.1111/j.13652206
- Uggerhøj, L. (2011). Familiernes erfaring med undersøgelsens start og framgangsmåde. I K. Kildedal (Red.) Å bli Undersøkt- norske og danske foreldres erfaringer med barnevernsundersøkelsen. Oslo: Universitetsforlaget
- Van Manen, M. (1998). Researching Lived Experience. Human Science for an Action Sensitive Pedogogy. Canada: Transcontinental Printing Inc., Cobourg, Ontario
- Widerberg, K. (2004). Oppgaveskriving. Veien til lystbetont skrivning og gode rutiner. Oslo: Universitetsforlaget

Vedlegg A – Informasjonsskriv til foreldre

Forespørsel om deltakelse i masterprosjekt

«Foreldres opplevelser og erfaringer med å bo på et familiesenter»

Bakgrunn og formål

Mitt navn er Andrea Arum og jeg er masterstudent i spesialpedagogikk ved Dronnings Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning. Jeg har fått hjelp av et familiesenter med å sende ut denne forespørselen om deltakelse. Jeg kjenner verken til din identitet eller adresse. I min masteroppgave ønsker jeg å skrive om foreldres erfaringer med å bo på et familiesenter. Jeg ønsker å undersøke hvilke erfaringer foreldre har med å bo på et familiesenter og deres opplevelser med sine relasjoner til ansatte. Bakgrunn for valg av tema er at forskning viser at det eksisterer lite eller fraværende praksis for evaluering av oppholdet, med foreldreperspektivet i fokus. Jeg ønsker derfor å ha snakke med foreldre som har bodd på familiesenter, for å høre om deres erfaringer og opplevelser.

Med bakgrunn i foreldres fortellinger om egne tanker, opplevelser og erfaringer med å bo på familiesenter håper jeg at det kan bidra til viktig og nyttig kunnskap for profesjonelle som møter disse foreldrene.

Hva innebærer studien?

I denne studien ønsker jeg å intervju foreldre som har erfaringer med å ha bodd på et familiesenter. Intervju med eventuelt foreldrepar er også mulig, dersom dette er ønskelig. Intervjuet vil bli tatt opp på båndopptaker. Jeg vil også presentere noen fortellinger fra andre foreldres erfaringer og opplevelser med både barnevernet og familiesenter, for å høre om du som deltaker kanskje har noen lignende erfaringer eller tanker omkring dette. Jeg vil også anvende

tankekart, du som deltaker kan fylle ut. Selve intervjuet kan vare en times tid. Tid og sted blir vi enige om. Jeg vil stille deg spørsmål som dreier seg om hvordan du opplevde det å bo på et familiesenter. Jeg vil spørre om hvordan du opplevde det å skulle flytte på familiesenter, hvordan du ble møtt av ansatte og hvordan du opplevde din relasjon til ansatte.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Å delta i denne studien er frivillig og du har muligheten til å trekke deg når som helst i løpet av prosessen, samt under intervjuet uten å måtte begrunne hvorfor. Dersom du skulle velge å trekke deg vil data fra intervjuet om deg bli slettet med det samme. Alt av datamateriale vil bli behandlet konfidensielt og anonymt, slik at ingen vil kunne kjenne igjen din identitet i den ferdige oppgaven. Opplysningene slettes etter oppgaven er ferdig og vil ikke bli gitt videre til noen andre. Dersom du ønsker å delta, kan du ta direkte kontakt med meg slik at familiesenteret ikke vet hvem som deltar.

Prosjektet er meldt inn til personvernforbundet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste, som har godkjent dette prosjektet.

Jeg håper du ønsker å delta i dette prosjektet. Dine tanker, opplevelser og erfaringer er et viktig og nyttig bidrag til kunnskap om hvordan en som ansatt på best mulig måte kan møte foreldre på et familiesenter. Jeg antar at det kan være tema som er sensitive og kanskje vanskelig å snakke om, noe jeg selvfølgelig vil ta hensyn til og vise forståelse for.

Dersom du ønsker å delta eller har noen spørsmål kan du kontakte meg på mobil: 94782945 eller på min e-mail: arum.andrea@gmail.com. Jeg vil be deg om å signere ditt skriftlige samtykke under selve intervjuet. Har vedlagt svarbrev og frankert konvolutt dersom du ønsker å svare per brev.

Du kan også kontakte min veileder Arve Gunnestad dersom det er ønskelig. E-mail: agu@dmmh.no. mobil: 99690602

Med vennlig hilsen Andrea Arum

Vedlegg B – Intervjuguide

Formålet med denne studien er å beskrive foreldres opplevelser og erfaringer med å bo på et familiesenter og hva denne kunnskapen kan bidra med for fagfolk/profesjonelle som møter foreldre i sårbare situasjoner.

Problemstilling:

Hvilke opplevelser og erfaringer har foreldre med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter.

Bakgrunn

- Hvorfor ønsker du å delta i denne studien

Anerkjennelse

- Husker du hvordan du opplevde det første møtet med familiesenteret? Kan du fortelle litt om det?

Tankekart: Fyller ut tanker omkring temaene på kartet. Derfra samtaler jeg og deltaker om det som kommer opp. Dette for å kunne snakke omkring de umiddelbare assosiasjonene som kommer og videre hvorfor.

Relasjon

- Hvordan opplevde du relasjonen mellom deg og ansatte på familiesenteret?

Presenterer Vignetts.

Avslutning

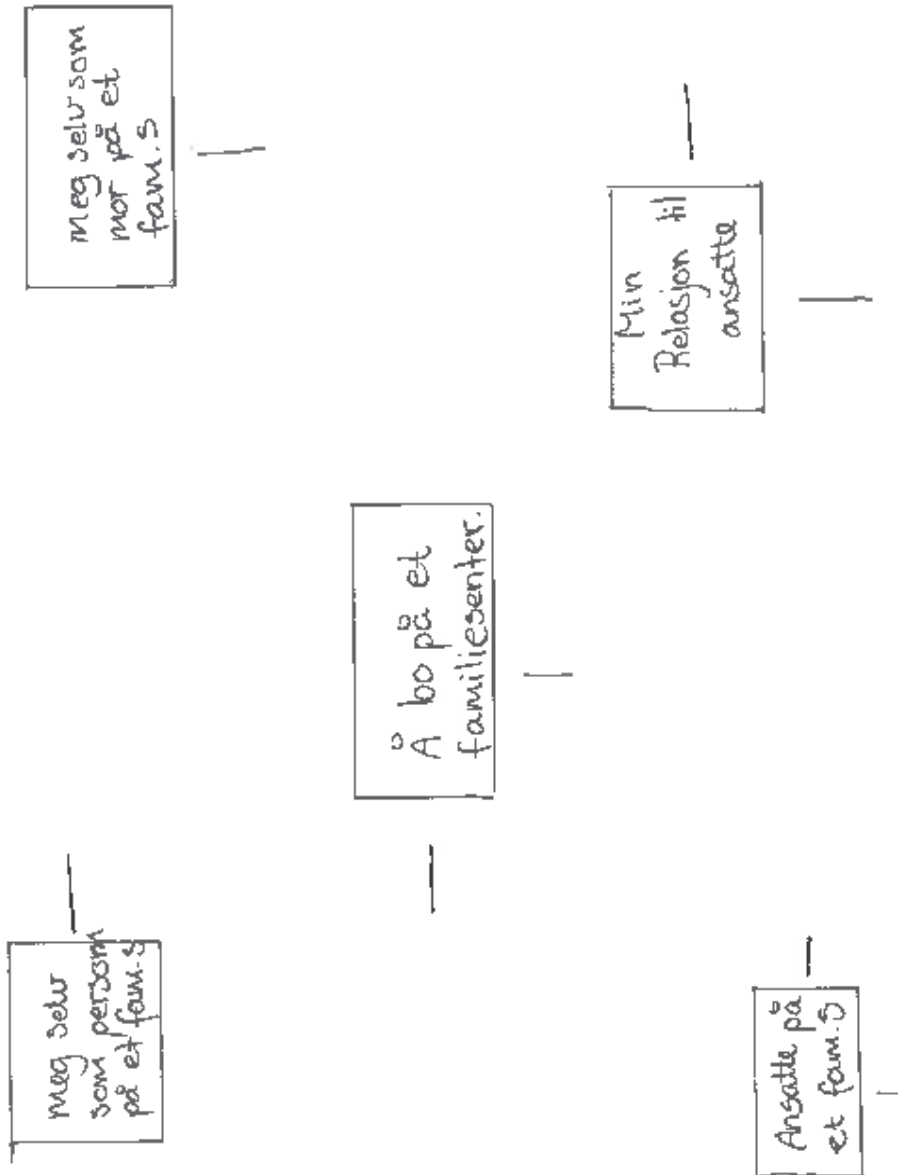
- Opplevde du oppholdet på familiesenteret som nyttig?

Kort oppsummering etter at båndopptakeren er avslått. Spør deltakeren om hvordan det var å bli intervjuet. Har deltakeren noen ytterligere spørsmål. Gjenta og forsikre deltakeren om anonymitet og retten til å trekke seg.

(Dersom du lurer på noe i ettertid er det bare å kontakte meg via e-post eller telefon. Kan jeg kontakte deg hvis jeg har noen spørsmål?)

Tusen takk for tillitten og for at du ønsket å delta og dele dine erfaringer.

Vedlegg C – Tankekart

Vedlegg D – Vignetts

Vignetts

«Personalet var alltid der... det var noen jeg kunne snakke med og noen jeg kunne få råd av når jeg trengte det... jeg hadde noen å gå til»

(Reistad, 2009, s.57)

«De lærte meg å stole på folk. De lærte meg å... de liksom.. De lærte meg å se at det var masse fint i meg, jeg hadde mye mer å gi enn det jeg gav kredit for.. liksom jeg hadde ikke selvtillit i det hele tatt...jeg lærte at jeg hadde min egen vei, jeg hadde mitt eget liv».

(Reistad, 2009, s.60)

«de gjorde veiledning på feil måte...de pekte på alt jeg gjorde feil...ikke noe av det som jeg gjorde bra...og jeg var helt nybakt mor...jeg fikk ikke den hjelpen jeg trengte...det hadde betydd så mye om de hadde sagt noe positivt også»

(Paulsen, 2017, s.31)

«Jeg var veldig utrygg der og..jeg følte meg ukomfortabel...veldig kvalm og...jeg følte de forventet altfor mye av meg...jeg var nybakt mamma og følte meg ikke bra...jeg var deprimert og...det var ingen som spurte meg hvordan jeg hadde»

(Paulsen, 2017, s.32)

Mange fortalte at familiekontakten satt mye på kontoret og skrev:

«vi satt og snakket mye om det...at de er jo aldri der...de kommer og viser seg litt og så sitter de på kontoret og skriver som regel».

(Paulsen, 2017, s.40).

«Jeg var så dritt lei og ville bare reise hjem...da sparket hun meg bak...at nå er det nok...hun «pusha» meg liksom...hun kunne blitt sånn hissig når jeg trengte det...hun fulgte MEG...det syntes jeg var veldig godt...jeg trengte det når jeg var der».

(Paulsen, 2017, s.40).

Vedlegg E – NSD Godkjenning

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Foreldres opplevelser med å bo på et familiesenter

Referansenummer

231574

Registrert

14.12.2018 av Andrea Arum - 160118@dmmh.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Dronning Mauds Minne - Høgskole for barnehagelærerutdanning / Pedagogikkseksjonen

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Arve Gunnestad, agu@dmmh.no, tlf: 99690602

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Andrea Arum, arum.andrea@gmail.com, tlf: 94782945

Prosjektperiode

01.01.2019 - 01.10.2019

Status

05.02.2019 - Vurdert

Vurdering (1)

05.02.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 05.02.2019 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om helseforhold og alminnelige personopplysninger frem til 01.10.2019.

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a), jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2). Vi forutsetter at du legger til dato for prosjektslutt, samt personvernombudet ved din institusjon sine kontaktopplysninger i informasjonsskrivet.

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen: - om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet! Kontaktperson hos NSD: Lise Aasen Haveraaen Tlf.
Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg F – Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring

Jeg gir herved mitt samtykke til at Andrea Arum kan benytte dette datamaterialet i sin masteroppgave, vedrørende foreldres opplevelser og erfaringer med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter. Jeg har mottatt skriftlig og muntlig informasjon om prosjektet. Jeg er kjent med at opplysningene som samles inn under intervjuet vil bli behandlet konfidensielt og anonymisert. Jeg er innforstått med at min deltakelse er frivillig og at jeg kan trekke meg fra studien og mitt samtykke når som helst uten noen form for begrunnelse. Dersom jeg trekker meg vil datamaterialet om meg bli slettet umiddelbart.

Dato

.....

Intervjuperson

Vedlegg G – Svarbrev

Svarbrev

Ja jeg/vi kan bli kontaktet angående forespørsel om å bli intervjuet om foreldres opplevelser og erfaringer med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter.

Hilsen

Navn:.....

Tlf:.....